

Secția a treia

CAUZA R.R. ÎMPOTRIVA ROMÂNIEI (NR. 1)

(Cererea nr. 1188/05)

Hotărâre

Strasbourg

10 noiembrie 2009

Hotărârea devine definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 din convenție. Aceasta poate suferi modificări de formă.

În cauza R.R. împotriva României (nr. 1),

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), reunită într-o cameră compusă din Josep Casadevall, *președinte*, Elisabet Fura, Corneliu Bîrsan, Alvin Gyulumyan, Egbert Myjer, Luis Lopez Guerra, Ann Power, *judecători*, și Santiago Quesada, *grefier de secție*,

după ce a deliberat în camera de consiliu, la 20 octombrie 2009, pronunță prezenta hotărâre, adoptată la aceeași dată:

Procedura

1. La originea cauzei se află cererea nr. 1188/05 îndreptată împotriva României prin care un resortisant al acestui stat, domnul R.R. („reclamantul”), a sesizat Curtea la 7 ianuarie 2005 în temeiul art. 34 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („convenția”).

2. Reclamantul, care beneficiază de asistență juridică gratuită, este reprezentat de Diana-Elena Dragomir, avocat în București. Guvernul român („Guvernul”) este reprezentat de agentul guvernamental, domnul R.-H. Radu, din cadrul Ministerului Afacerilor Externe.

3. În special, reclamantul pretindea o încălcare a art. 8 din convenție

4. Prin decizia din 12 februarie 2008, camera a declarat cererea parțial admisibilă.

5. Atât reclamantul, cât și Guvernul au depus obiecții scrise suplimentare (art. 59 § 1 din regulament). După consultarea părților, camera a decis că nu era necesară organizarea unei ședințe destinate examinării fondului cauzei (art. 59 § 3 *in fine* din regulament).

În fapt

I. Circumstanțele cauzei

6. Reclamantul s-a născut în 1972 și locuiește în București.

1. Prima procedură referitoare la încredințarea copilului A.K.R.

7. Prin hotărârea definitivă din 3 aprilie 2000, Judecătoria Cluj-Napoca a pronunțat divorțul reclamantului de soția sa, D. J., din vina exclusivă a reclamantului. Prin aceeași hotărâre și în absența vreunei opoziții din partea reclamantului, instanța a hotărât încredințarea fiicei acestora, A.K.R., în vârstă de patru ani la momentul respectiv, lui D.J. Exercițarea drepturilor părintești era încredințată, conform art. 43 C. fam., mamei sale, tatăl păstrând

totuși dreptul de a avea legături personale cu aceasta și de a „veghea la creșterea, educarea, învățatura și pregătirea sa profesională”.

2. Prima procedură referitoare la dreptul de vizitare al reclamantului

8. În 2000, reclamatul a introdus o acțiune în fața Judecătoriei Cluj-Napoca, solicitând acordarea dreptului de vizitare și de găzduire a fiicei sale minore.

9. Prin hotărârea definitivă din 12 iulie 2001, pronunțată în ultimă instanță, Curtea de Apel Cluj a prevăzut, în favoarea reclamantului, un drept de vizitare și de găzduire stabilit la un sfârșit de săptămână pe lună (de vineri, ora 17.00, până duminică, ora 22.00) și la două săptămâni în timpul vacanței de vară, precum și trei zile cu ocazia sărbătorilor pascale și Crăciun la fiecare doi ani.

3. A doua procedură referitoare la dreptul de vizitare al reclamantului

10. La 29 august 2002, reclamatul a introdus o acțiune în fața Judecătoriei Cluj-Napoca, solicitând modificarea programului de vizitare.

11. Prin hotărârea din 21 noiembrie 2002, judecătoria a admis cererea reclamantului și a stabilit următorul program de vizitare: un sfârșit de săptămână la două săptămâni (de sâmbăta, ora 11.00, până duminică, ora 19.00), două săptămâni în timpul vacanței școlare de vară și o săptămână în timpul vacanței școlare de iarnă, ziua de 1 iunie (Ziua copilului) și o zi pentru petrecerea de Crăciun, pentru a participa la ceremoniile organizate de societatea comercială la care lucra reclamantul, și două zile de Paște și Crăciun, la fiecare doi ani.

12. Prin hotărârea din 19 noiembrie 2004, această ultimă instanță a constatat perimarea apelului, din cauza pasivității lui D.J. Hotărârea a devenit executorie la 15 decembrie 2004, prin neintroducerea recursului.

4. A treia procedură referitoare la dreptul de vizitare al reclamantului

13. La 29 martie 2004, invocând în special art. 43, 97 și 101 C. fam., reclamatul a introdus o nouă acțiune în fața Judecătoriei Cluj-Napoca, care viza îmbunătățirea programului său de vizitare. În principal, acesta a solicitat prelungirea unei zile din dreptul său de găzduire pentru unul dintre sfârșiturile de săptămână de care beneficia deja (începând cu vineri ora 17.00, în loc de sâmbăta ora 11.00) și autorizația de a călători cu fiica sa cel puțin o dată pe an. Ulterior, reclamantul și-a completat acțiunea, solicitând prelungirea dreptului său de vizitare în timpul vacanței de vară pentru ca părinții săi să poată petrece zece zile cu nepoata lor.

14. La 28 aprilie 2004, D.J. a introdus o acțiune diferită, solicitând modificarea programului de vizitare al reclamantului. Invocând intenția de a emigra în Statele Unite pentru a fi alături de noul său soț, aceasta a solicitat instanței reducerea programului de vizitare al reclamantului la trei săptămâni în timpul vacanței școlare de vară și adoptarea unei hotărâri care să înlocuiască consimțământul reclamantului pentru deplasarea copilului în afara țării.

15. La 6 mai 2004, D.J. și-a reiterat pretențiile în cadrul acțiunii introduse de reclamant, prin intermediul unei cereri reconvenționale.

16. La 24 mai 2004, Judecătoria Cluj-Napoca a conexas cele două acțiuni.

17. Prin hotărârea din 21 iunie 2004, instanța a respins pretențiile reclamantului. S-a considerat că orice părăsire a țării de către reclamant împreună cu fiica sa i-ar cauza prejudiciu acesteia din urmă, în special având în vedere faptul că trebuia deja să se deplaseze la domiciliul reclamantului pentru ca acesta din urmă să își poată exercita dreptul de vizitare și de găzduire. În plus, această cerere fusese deja respinsă de instanțe în trecut și, de atunci, relațiile dintre reclamant și fosta sa soție s-au înrăutățit, astfel încât prezența mamei era indispensabilă pentru copil. În ceea ce privea prelungirea programului de vizitare al reclamantului cu zece zile, instanța a considerat că reclamantul nu a dovedit legături strânse

între copil și bunicii acesteia care ar fi putut justifica cererea. Pe de altă parte, întâlniri cu bunicii săi puteau fi organizate în timpul exercitării dreptului de vizitare al reclamantului.

De asemenea, judecătoria a subliniat faptul că reclamantul nu a putut dovedi existența unor circumstanțe noi, în raport cu procedura anterioară, circumstanțe care să justifice acordarea unor zile suplimentare de vizitare.

În schimb, instanța a admis parțial pretențiile lui D.J. Aceasta a micșorat dreptul de vizitare al reclamantului la trei săptămâni în timpul vacanței școlare de vară, în perioada 20 iulie - 11 august, în fiecare an, pentru ca D.J. și fiica sa să poată pleca în Statele Unite. Aceasta a stabilit ca programul să devină executoriu la momentul plecării efective a copilului. În această privință, instanța a constatat că mama copilului s-a căsătorit cu un cetățean american și că dorea să fie alături de acesta în Statele Unite, împreună cu fiica sa. Instanța a considerat că deplasarea copilului nu semăna cu o adopție internațională deghizată, astfel cum susținea reclamantul, și că apartenența mamei la un cult religios recunoscut de lege, altul decât cultul ortodox, nu putea pune în pericol educația copilului. În plus, contactul cu alte culturi era benefic pentru copil, cu atât mai mult cu cât dreptul la libera circulație este garantat de Protocolul nr. 4 la convenție. În plus, instanța a precizat că decizia nu s-a bazat deloc pe susținerile mamei copilului privind orientarea sexuală a reclamantului, homosexual.

Cu toate acestea, instanța a refuzat adoptarea unei hotărâri care să înlocuiască consimțământul reclamantului în ceea ce privește emigrarea copilului, după ce a constatat că legislația în vigoare la momentul respectiv nu impunea un astfel de consimțământ. Aceasta a făcut trimitere la art. 11 din O.G. nr. 65/1997 care permitea deplasarea copilului minor în străinătate dacă părintele care îl însoțea făcea proba încredințării copilului, chiar fără consimțământul celuilalt părinte.

18. Reclamantul a formulat apel împotriva acestei sentințe. Acesta a invocat dispozițiile Constituției, Codului familiei, diverselor legi în materie de protecția copilului și de la art. 8, 9 și 14 din convenție, de la art. 2 din Protocolul nr. 4, de la art. 5 din Protocolul nr. 7 și de la art. 1 din Protocolul nr. 12 la convenție.

19. Prin hotărârea din 23 martie 2005, Tribunalul Mureș a admis apelul reclamantului și, în consecință, a respins acțiunea lui D.J. În schimb, acesta a refuzat să admită cererile reclamantului. Acesta a reținut faptul că art. 97 C. fam. impunea principiul egalității părinților în ceea ce privește exercitarea drepturilor și obligațiilor pe care aceștia le au față de copilul lor și a subliniat că art. 98 aplica acest principiu, indicând faptul că măsurile privitoare la copil și la bunurile sale se iau de către părinți, de comun acord. În temeiul art. 43 C. fam., conform căruia părintelui căruia nu i s-a încredințat copilul păstrează totuși dreptul de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea lui profesională, instanța a considerat că noul program de vizitare stabilit de judecătoria făcea practic imposibilă exercitarea drepturilor părintești ale reclamantului. Acesta a considerat că programul de vizitare stabilit prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 trebuia menținut.

20. Reclamantul și D.J. au formulat recurs împotriva acestei hotărâri.

21. Prin hotărârea din 10 noiembrie 2005, Curtea de Apel Târgu-Mureș a admis recursul lui D.J., a anulat hotărârea Tribunalului Mureș și a confirmat hotărârea Judecătoriei Cluj-Napoca. Aceasta a considerat că plecarea copilului în Statele Unite nu împiedica exercitarea drepturilor părintești ale reclamantului și că acesta din urmă avea posibilitatea de a solicita aranjarea legăturilor sale personale cu fiica sa ținând seama de deplasare. Programul de vizitare de trei săptămâni astfel stabilit devine efectiv la momentul plecării copilului din România.

22. În schimb, instanța a respins cererea reclamantului privind modificarea programului de vizitare, considerând că circumstanțele care au justificat adoptarea programului de vizitare existent nu se modificaseră.

5. Prima plecare a copilului în Statele Unite

23. La 12 iulie 2004, după adoptarea hotărârii din 21 iunie 2004 a Judecătoria Cluj-Napoca prin care programul său de vizitare a fost redus la trei săptămâni pe an, reclamantul a trimis o scrisoare Inspectoratului General al Poliției de Frontieră, solicitându-i să împiedice ieșirea fiicei sale din țară. La 14 iulie 2004, inspectoratul l-a informat că, în conformitate cu O.G. nr. 65/1997, libertatea de circulație a copilului nu putea fi obstrucționată în speță.

24. La 3 decembrie 2004, după ce a obținut un permis de reședință permanentă pentru A.K.R., D.J. a plecat cu copilul în Statele Unite. Prin scrisoarea din 4 decembrie 2004, soțul lui D.J. l-a informat pe reclamant de plecare și i-a precizat și adresa poștală. De asemenea, acesta a menționat faptul că copilul urma să fie școlarizat într-o instituție din Statele Unite.

25. La 6 decembrie 2004, reclamantul a sesizat Poliția Cluj-Napoca cu privire la dispariția fiicei sale. Prin scrisoarea din 17 decembrie 2004, poliția l-a informat de faptul că copilul a părăsit țara în mod legal, însoțit de mama sa, căreia i-a fost încredințat. Prin scrisoarea din decembrie 2004, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră i-a comunicat reclamantului faptul că informațiile referitoare la plecarea fiicei sale nu îi puteau fi transmise deoarece acest lucru ar fi reprezentat o încălcare a legii privind liberul acces la informații publice.

26. La 9 decembrie 2004, reclamantul a denunțat răpirea copilului său la Ministerul Justiției, la Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție și la Ministerul Afacerilor Externe. Acesta a invocat faptul că se afla în imposibilitatea de a-și exercita drepturile părintești și programul de vizitare, astfel cum a fost stabilit prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 și le-a solicitat autorităților să efectueze diligențele necesare pentru recuperarea fiicei sale.

27. Prin scrisoarea din 16 decembrie 2004, Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție l-a informat pe reclamant că dispozițiile legale în vigoare la momentul respectiv nu impuneau consimțământul părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul pentru deplasarea acestuia. În schimb, Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, care urma să intre în vigoare la 1 ianuarie 2005, făcea acest consimțământ obligatoriu.

28. La 15 decembrie 2004, invocând Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii (denumită în continuare „Convenția de la Haga”), reclamantul a informat *Central Authority Office of Children's Issues*, autoritate însărcinată cu aplicarea Convenției de la Haga în Statele Unite, și *National Center for Missing and Exploited Children*, organizație privată care oferă asistență autorităților naționale din Statele Unite în aplicarea convenției citate anterior, de deplasarea fiicei sale și solicitând întoarcerea acesteia în România. Prin mai multe scrisori, reprezentanții *National Center for Missing and Exploited Children* l-au informat pe reclamant că urmau să efectueze cercetări pentru localizarea fiicei sale pe teritoriul american, ținând seama de faptul că aceasta nu a fost localizată la adresa de corespondență indicată în scrisoarea din 4 decembrie 2004 (a se vedea supra, pct. 24) și pentru identificarea unui avocat care să îl reprezinte în cadrul procedurilor privind aplicarea Convenției de la Haga. La 21 ianuarie 2005, în conformitate cu art. 15 din Convenția de la Haga, cel de-al doilea organism american i-a solicitat reclamantului să prezinte certificatul emis de autoritățile române prin care se declarau ilicite deplasarea și neînapoierea fiicei sale.

29. La 17 ianuarie 2005, reclamantul a solicitat ministrului Justiției să îl susțină în demersurile sale pe lângă Ambasada Statelor Unite la București în vederea anulării vizei de imigrant a fiicei sale, a transmiterii documentelor folosite pentru eliberarea vizei, a înapoierii fiicei sale și a protejării dreptului său de vizitare și de avea legături personale cu fiica sa. La o dată neprecizată, reclamantul a sesizat și Ministerul Afacerilor Externe cu aceleași cereri.

30. Prin intermediul avocatului său, la 24 ianuarie 2005, reclamantul a solicitat Ministerului Justiției, autoritate centrală însărcinată cu punerea în aplicare a Convenției de la Haga în România, să aplice art. 3 din convenție și să declare ilicite deplasarea fiicei sale în Statele Unite și neînapoierea sa.

31. Prin scrisoarea din 4 februarie 2005, Ministerul Justiției a răspuns că, potrivit dispozițiilor de la art. 15 din Legea nr. 369/2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980, instanțele trebuie să stabilească caracterul ilegal sau legal al deplasării și neînapoierii copilului. În plus, acesta a refuzat să introducă o acțiune în instanță în acest sens, considerând că art. 3 din Convenția de la Haga nu se aplică în speță, având în vedere că persoanei în cauză nu i se încredințase copilul, ci avea doar dreptul de vizitare. Ministerul a menționat că dreptul de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului, garantat de art. 43 alin. (2) C. fam., nu mai are același conținut după divorț și după încredințarea copilului celuilalt părinte, ca în timpul căsătoriei. Acesta a subliniat că, potrivit doctrinei, părintele căruia nu i se încredințează copilul nu beneficiază de dreptul de a veghea copilul, de a lua măsuri disciplinare în ceea ce îl privește sau de a stabili domiciliul acestuia. Prin urmare, acordul prealabil al părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul nu este necesar pentru luarea măsurilor citate anterior. În cazul unui dezacord ulterior din partea părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul, persoana în cauză putea solicita instanțelor naționale modificarea respectivelor măsuri, conform art. 44 C. fam.

În schimb, ministerul l-a informat pe reclamant că, în conformitate cu art. 5 și 21 din Convenția de la Haga, îl putea susține în vederea protejării dreptului său de vizitare. Acesta l-a invitat pe reclamant să îi comunice dacă dorea să se prevaleze de dispozițiile citate anterior.

De asemenea, Ministerul Justiției i-a răspuns că nu avea competență în ceea ce privește demersurile efectuate de reclamant pentru anularea vizei de imigrant pretins eliberată copilului său de către consulatul american sau obținerea dosarului de imigrație.

32. La 11 februarie 2005, nemulțumit de refuzul Ministerului Justiției, prin intermediul avocatului său, reclamantul a introdus o acțiune în fața Tribunalului București, reiterând cererea de declarare ca ilicite deplasarea în Statele Unite și neînapoierea fiicei sale. Acesta și-a întemeiat acțiunea pe art. 3, 15, 21 și 29 din Convenția de la Haga și a solicitat reexaminarea cu celeritate a cauzei sale.

33. La 21 februarie 2005, prin intermediul avocatului său, reclamantul a solicitat Ministerului Justiției, în conformitate cu art. 15 din Legea nr. 369/2004, să depună o cerere în fața instanței competente pentru declararea ca ilicite deplasarea în Statele Unite și neînapoierea fiicei sale. În aceeași zi, reclamantul a sesizat Direcția Generală Județeană pentru Protecția Drepturilor Copilului Cluj și Serviciul Autoritate Tutelară din cadrul primăriei cu aceeași chestiune. În replică, Direcția Generală Județeană de Asistență Socială și Protecție a Copilului l-a informat pe reclamant că serviciul social competent pentru soluționarea cauzei era Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, ținând seama de elementul său de extraneitate.

34. La 28 februarie 2005, Tribunalul București a amânat pronunțarea din cauza nelegalității procedurii de citare a lui D.J. în cadrul procedurii.

35. Prin încheierea din 14 martie 2005, tribunalul a stabilit intervenția Ministerului Justiției în procedură. Prin aceeași decizie, la cererea lui D.J., instanța a decis amânarea pronunțării astfel încât aceasta să își poată organiza apărarea.

36. La 7 aprilie 2005, instanța a amânat pronunțarea la cererea reclamantului, care dorea să ia cunoștință de memoriul în apărare depus între timp de fosta sa soție.

37. Prin hotărârea definitivă din 5 mai 2005, Tribunalul București a admis acțiunea reclamantului și a declarat ilicite deplasarea copilului în Statele Unite și neînapoierea sa, în temeiul art. 3 din Convenția de la Haga. Acesta constată că deplasarea într-o țară atât de îndepărtată împiedica exercitarea dreptului de vizitare al reclamantului, astfel cum s-a stabilit prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 și continuarea relațiilor personale la care avea dreptul în temeiul art. 43 C. fam. În plus, instanța a considerat că deplasarea contravenea interesului superior al copilului.

Fragmentul relevant din această hotărâre este redactat după cum urmează:

„Pentru a se putea pronunța cu privire la caracterul ilicit al deplasării copilului minor A.K.R. în Statele Unite și a menținerii sale în afara teritoriului românesc, în sensul art. 3 din Convenția de la Haga, reamintim programul relațiilor personale ale copilului cu tatăl său, astfel cum a fost stabilit prin hotărârea definitivă nr. 11105 din 21 noiembrie 2002 a Judecătoriei Cluj-Napoca și pe care D.J. trebuia să îl respecte: un sfârșit de săptămână la două săptămâni (de sâmbăta, ora 11.00, până duminica, ora 19.00), două săptămâni în timpul vacanței școlare de vară și o săptămână în timpul vacanței școlare de iarnă, ziua de 1 iunie (Ziua copilului) și o zi pentru petrecerea de Crăciun, pentru a participa la serbările organizate de societatea comercială la care lucra reclamantul și două zile de Paști și Crăciun, la fiecare doi ani.

De asemenea, instanța a abordat respectarea dreptului privind încredințarea copilului minor, a principiului interesului superior al copilului în luarea de decizii care îl vizează direct, a dreptului părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul de a avea relații personale cu copilul și a dreptului copilului de a păstra contactul direct cu părinții săi și cu persoanele de care este atașat.

Este adevărat că, prin decizia nr. 2620/2000 a Judecătoriei Cluj-Napoca, dreptul privind încredințarea copilului A.K.R. i-a fost acordat lui D.J. și că, în temeiul legislației române în vigoare – art. 43 C. fam. –, aceasta din urmă exercită drepturile și obligațiile față de copil.

Celălalt părinte își păstrează dreptul de a avea relații personale și de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului [art. 43 alin. (3) C. fam.].

În prezent, aceste norme sunt completate de dispozițiile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului care ridică la rang de principiu interesul superior al copilului care va prevala în toate demersurile și deciziile privind copilul, efectuate de autoritățile publice și organismele private autorizate și în cauzele soluționate de instanțe.

Astfel, instanța subliniază faptul că părinții sunt responsabili pentru dezvoltarea copilului; drepturile și obligațiile părintești trebuie să se subordoneze principiului [interesului] superior al copilului, asigurării bunăstării materiale și spirituale a copilului, în special pentru dezvoltarea și educarea conformă evoluției copilului, și prin menținerea relațiilor personale.

Conform art. 14 din Legea nr. 272/2004, copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții săi, persoanele de care este atașat.

Părinții nu au dreptul de a se opune relațiilor personale ale copilului cu bunicii săi, lângă care poate avea o viață de familie, cu excepția cazului în care există motive care să dovedească un pericol pentru dezvoltarea fizică, psihică, intelectuală și etică a copilului. În speță, instanța nu poate stabili existența unor astfel de motive, ceea ce au reținut, de altfel, instanțele care s-au pronunțat cu privire la fondul cauzei.

În sfârșit, instanța reamintește că interpretarea normelor care vizau drepturile copiilor se face în raport cu toate reglementările în materie – naționale sau internaționale, prevăzute în convențiile sau tratatele la care România a aderat – astfel încât drepturile privind încredințarea și vizitarea sunt analizate și din perspectiva art. 5 din Convenția de la Haga.

Conform art. 5 alin. (a) din Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, „dreptul privind încredințarea include dreptul cu privire la îngrijire convenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărî asupra locului reședinței sale”, drepturi pe care D.J. le-a exercitat singură, fără a se consulta cu tatăl copilului, încălcând astfel dreptul tatălui de a supraveghea și de a fi informat cu privire la: existența unui mediu familial adecvat, stabil, care să permită integrarea copilului atât în noua familie, cât și în colectivitatea locală; dacă copilul beneficiază de creștere, educare, învățătură și pregătire profesională stabile și continue, ținând seama de originea sa etnică, culturală și lingvistică, capacitatea lui D.J. de a asigura copilului minor în vârstă de opt ani și șase luni condițiile necesare participării la activități specifice vârstei sale și la activitățile culturale, artistice și sportive ale comunității, facilitarea integrării sale în procesul instructiv și educativ al statului în cauză (Statele Unite).

Conform art. 5 alin. (b) din convenție [citată anterior], „dreptul de vizitare include dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite”.

Dreptul [de vizitare] al tatălui, căruia nu i-a fost încredințat copilul după divorț, a fost încălcat, precum și dreptul său de a avea relații personale cu fiica sa, în conformitate cu programul stabilit prin decizia nr. 11105 din 21 noiembrie 2002 a Judecătoriei Cluj-Napoca.

Având în vedere considerentele de mai sus și acționând în temeiul art. 15 alin. (2) din Legea nr. 369 din 15 septembrie 2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii,

Instanța constată că deplasarea și neînapoierea din Statele Unite a copilului său minor A.K.R. sunt ilicite având în vedere art. 3 din Convenția de la Haga.

În ceea ce privește argumentele în apărarea lui D.J., care invocă dreptul la liberă circulație garantat de Constituția României și de Protocolul nr. 4 la Convenția europeană a drepturilor omului și de art. 9 din convenția citată anterior privind libertatea de gândire, de conștiință și de religie, instanța afirmă:

În temeiul art. 57 din Constituția României, „cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți”.

Prin urmare, dreptul la liberă circulație în țară și în străinătate este garantat de articolul 25 din Constituție, dar în condițiile stabilite de lege.

Aceeași abordare este adoptată de art. 2 din Protocolul nr. 4 la convenție, care, la alin. 3, prevede posibilitatea de a restrânge acest drept în scopul de a proteja drepturile și libertățile altora.

Prin urmare, D.J. nu se poate baza pe normele invocate pentru a justifica deplasarea și neînapoierea copilului minor A.K.R., având în vedere că principiul interesului superior al copilului și obligațiile părintești ale tatălui căruia nu i s-a încredințat copilul după divorț nu au fost respectate.

În ceea ce privește art. 9 din convenție, care garantează dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie, instanța reamintește că ne aflăm în domeniul „protecției și promovării drepturilor copilului”, astfel încât, dacă era vorba de limitarea sau încălcarea acestui drept al copilului minor, A.K.R. – care, de altfel, nu face obiectul prezentei cauze – s-ar aplica articolele 20 și 29 din Constituție și art. 25 din Legea nr. 272/2004, în temeiul cărora copilul are dreptul la libertatea de gândire, de conștiință și de religie.

Părinții vor ghida copilul, conform propriilor lor convingeri, în alegerea religiei, în condițiile legii și ținând seama de opinia, vârsta și gradul de maturitate al copilului, fără a îl putea, totuși, obliga pe acesta din urmă să adere la o anumită religie sau cult religios.

Prin urmare, putem concluziona că orice copil are dreptul la protejarea calității sale de minor, de către familie, societate și stat.

Având în vedere considerentele de fapt și de drept citate anterior, instanța constată că acțiunea formulată de R.R. este admisibilă și o admite.

Instanța declară că deplasarea și neînapoierea copilului său minor, A.K.R., [...] din Statele Unite, sunt ilicite având în vedere art. 3 din Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980, ratificată de România prin Legea nr. 100 din 16 septembrie 1992.”

38. La 27 mai 2005, după constatarea consimțământului lui D.J., Tribunalul Idaho (Statele Unite), însărcinat cu examinarea cererii reclamantului care viza aplicarea Convenției de la Haga, a dispus înapoierea copilului. La 8 iunie 2005, acesta din urmă s-a întors în România, însoțit de mama sa.

39. Prin scrisoarea din mai 2005, ca răspuns la demersurile anterioare ale reclamantului, Ministerul Afacerilor Externe l-a informat că nu avea competența de a obține documentele solicitate referitoare la viza emisă fiicei sale de Consulatul Statelor Unite la București. În schimb, prin scrisoarea din 5 ianuarie 2006, ministerul i-a comunicat că, în conformitate cu dispozițiile art. 17 din Legea nr. 272/2004 referitoare la dreptul copilului de a avea relații personale și contacte directe cu părinții săi care locuiau în state diferite, acesta îl putea susține în demersurile sale pentru obținerea unei vize pentru Statele Unite.

40. Prin scrisoarea din 10 octombrie 2005, reclamantul a informat Curtea că, după întoarcerea copilului, și-a putut exercita doar parțial dreptul de vizitare stabilit prin hotărârea definitivă a Judecătoriei Cluj-Napoca din 21 noiembrie 2002. Astfel, acesta a precizat că a beneficiat de două săptămâni cu fiica sa în cursul vacanței de vară, dar că a fost împiedicat să petreacă o săptămână în vacanța de iarnă, începând cu 5 februarie 2006, astfel cum a stabilit în prealabil de comun acord cu D.J. Acesta nu a furnizat nicio informație privind exercitarea dreptului său de găzduire în timpul sfârșiturilor de săptămână.

41. Reclamantul a sesizat autoritățile însărcinate cu protecția copilului, și anume Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului Cluj la 20 mai 2005 și Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului la 8 iunie 2005, solicitându-le să intervină pentru a facilita orice întâlnire cu fiica sa, ținând seama de simptomele de instabilitate emoțională pe care le-a putut identifica la aceasta după o lungă perioadă de separare. Prin scrisoarea din 10 iunie 2005, Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului Cluj l-a informat că autoritatea competentă pentru supravegherea respectării drepturilor părinților de a avea relații personale cu copilul care locuiește în alt stat era Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului. Prin scrisoarea din 20 iunie 2005, Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului l-a informat pe reclamant că Direcția Generală Județeană pentru Protecția Drepturilor Copilului avea competența de a-l integra într-un program de asistență psihologică, după întoarcerea sa în România. Prin scrisoarea din 31 octombrie 2005, reclamantul a solicitat acestei din urmă instituții să îi acorde asistență psihologică copilului său, ținând seama de abuzul emoțional pe care l-a suferit în cadrul sejurului în Statele Unite. Prin scrisoarea din 23 decembrie 2005, după audierea reclamantului, a copilului, a părinților reclamantului și după redactarea unui raport, direcția menționată l-a informat pe reclamant că, conform rezultatului evaluării desfășurate de personalul de specialitate al direcției, copilul nu a fost abuzat emoțional.

6. A doua deplasare a fiicei reclamantului în Statele Unite

42. La 13 noiembrie 2005, după adoptarea hotărârii din 10 noiembrie 2005 de către Curtea de Apel Târgu-Mureș care reducea programul de vizitare al reclamantului la trei săptămâni pe an (a se vedea supra, pct. 21), reclamantul a semnalat Inspectoratului General al Poliției de Frontieră și diverselor puncte de frontieră riscul ca fiica sa să părăsească România. La 21 noiembrie 2005, direcția generală și funcționarii de la punctele de frontieră l-au asigurat pe reclamant de cooperarea lor și de faptul că urmau să îi interzică copilului să iasă din țară fără acordul reclamantului, în temeiul Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.

43. La 22 decembrie 2005 și 12 ianuarie 2006, reclamantul a sesizat Ministerul Administrației și Internelor cu mai multe memorii, prin care denunța contradicțiile dintre dispozițiile naționale în vigoare referitoare la deplasarea și emigrarea copiilor, în special dispozițiile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și cele ale Legii nr. 248/2005 privind deplasarea în străinătate a resortisanților români. Prin scrisoarea din 14 ianuarie 2006, Ministerul Administrației și Internelor a răspuns că, de la intrarea în vigoare a Legii nr. 248/2005 privind deplasarea în străinătate a resortisanților români, prevalau dispozițiile acestei legi.

44. La 2 februarie 2006, D.J. și copilul au părăsit țara și au plecat în Statele Unite.

45. La 15 februarie 2006, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră l-a informat pe reclamant că D.J. și copilul au părăsit țara în scopuri turistice. La controlul vamal, D.J. a prezentat o hotărâre definitivă care atesta dreptul său privind încredințarea copilului.

46. În aprilie 2006, reclamantul a sesizat din nou Tribunalul Idaho (Statele Unite) cu o cerere de înapoiere a fiicei sale în temeiul Convenției de la Haga. Tribunalul Idaho a redeschis cauza, dar, la 16 aprilie 2006, în lipsa unui certificat din partea autorităților române care să declare ilicite deplasarea și neînapoierea copilului, a închis provizoriu procedura.

47. La 4 mai 2006, prin avocatul său, reclamantul a solicitat Ministerului Justiției să sesizeze instanța competentă pentru aplicarea art. 3 din Convenția de la Haga, pentru a declara ilicite deplasarea fiicei sale în Statele Unite și neînapoierea sa.

48. La 15 iunie 2006, Ministerul Justiției a sesizat Tribunalul București cu o astfel de cerere.

49. Prin decizia din 18 iulie 2006, Tribunalul București a decis că deplasarea copilului în Statele Unite la 2 februarie 2006 și neînapoierea sa nu erau ilicite în sensul art. 3 din Convenția de la Haga. Pentru a ajunge la această concluzie, instanța a prezentat următoarele motive:

a) programul de vizitare al reclamantului, care includea dreptul de găzduire a fiicei sale în perioada 20 iulie – 11 august, stabilit de hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005, nu a fost încălcat, având în vedere faptul că copilul a părăsit țara în afara acestei perioade;

b) reclamantul nu avea dreptul de a-i fi încredințat copilul, drept care i-ar fi permis, în temeiul art. 5 lit. a) din Convenția de la Haga, să hotărască asupra locului reședinței sale. Reclamantul nu mai dispunea de un drept de contestație în ceea ce privește deplasarea copilului în străinătate, astfel cum reieșea din art. 30 alin. (1) lit. c) și alin. (3) lit. b) din Legea nr. 248/2005;

c) în procedura care s-a încheiat prin hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005, instanțele au constatat că consimțământul reclamantului pentru deplasarea fiicei sale în străinătate nu era necesar, în ciuda dispozițiilor art. 18 alin. (2) din Legea nr. 272/2004;

d) necesitatea consimțământului celor doi părinți pentru stabilirea locului reședinței minorului în străinătate a fost introdusă prin Hotărârea Guvernului nr. 94 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a

cetățenilor români în străinătate, ținând seama de tăcerea legii citate anterior în domeniu. O astfel de cerință putea fi adăugată doar printr-o normă juridică cu o aceeași forță juridică ca și legea, ceea ce este cazul în speță.

Hotărârea i-a fost notificată reclamantului la 22 septembrie 2006. De asemenea, acesta a fost informat că, după traducere, hotărârea urma să îi fie comunicată avocatei reclamantului care îl reprezenta în procedura inițiată în fața Tribunalului Idaho (Statele Unite).

50. La 9 noiembrie 2006, la cererea reclamantului, Ministerul Justiției a solicitat revizuirea hotărârii din 18 iulie 2006 a Tribunalului București. La 16 ianuarie 2007, ministerul a prezentat mai multe documente la dosar și a solicitat examinarea cauzei în absența sa. Prin decizia din 19 ianuarie 2007, Tribunalul București a respins cererea de redeschidere a procedurii. Decizia i-a fost comunicată reclamantului la 6 iulie 2007. La cererea reclamantului cu privire la absența reprezentanților ministerului la ședința publică, ministerul l-a informat că era imposibil să asigure reprezentarea în toate procedurile la care era parte, dar că a depus memoriile în sprijinul cererii sale de redeschidere.

7. Cereri de ordonanță președințială prin care să se interzică părăsirea țării de către fosta soție însoțită de copil

51. La 16 decembrie 2005, printr-o cerere de ordonanță președințială în fața Judecătoriei Cluj-Napoca, reclamantul a solicitat confiscarea pașaportului fostei sale soții în care era înscrisă fiica sa și să se dispună interzicerea părăsirii țării de către fosta sa soție până la finalizarea procedurii privind încredințarea copilului (a se vedea infra, pct. 106).

52. Prin decizia din 19 decembrie 2005, Judecătoria Cluj-Napoca a respins acțiunea reclamantului, considerând că acesta din urmă nu avea motive să se teamă de faptul că fosta sa soție putea părăsi ilegal țara împreună cu copilul, ținând seama de dispozițiile art. 18 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 care stipula că deplasarea copilului în străinătate se face cu acordul ambilor părinți, dispoziții pe care agenții Ministerului Administrației și Internelor le aplicau în mod sigur. Reclamantul nu a dovedit nici caracterul urgent al chestiunii și admisibilitatea dreptului său, conform art. 581 C. proc. civ. care reglementa acțiunile de pronunțare a ordonanțelor președințiale în dreptul român.

53. Prin decizia din 27 ianuarie 2006, Tribunalul Cluj a anulat decizia judecătorești care nu a fost pronunțată de unul dintre completele de judecată specializate în examinarea cauzelor privind dreptul familiei și al minorilor.

54. După reexaminare, prin decizia din 11 mai 2006, Judecătoria Cluj-Napoca a respins acțiunea reclamantului. Acesta și-a bazat decizia pe dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) din noua Lege nr. 248/2005, conform cărora acordul reclamantului nu mai era solicitat pentru ieșirea fiicei sale din țară, ținând seama de faptul că, în speță, copilul i-a fost încredințat mamei.

55. Prin decizia din 30 iunie 2006, Tribunalul Cluj a respins ca tardiv recursul reclamantului formulat împotriva deciziei din 11 mai 2006 a Judecătoriei Cluj-Napoca.

56. La 3 august 2006, reclamantul și-a reiterat cererea de ordonanță președințială.

57. Prin decizia din 9 august 2006, Judecătoria Brașov a admis acțiunea și a dispus interzicerea părăsirii țării de către D.J. împreună cu copilul. Pentru a decide astfel, instanța a reținut că fosta soție a reclamantului a părăsit țara împreună cu copilul de două ori, în absența unei vize turistice, pentru perioade lungi de timp. Procedând astfel, D.J. a acceptat riscul ca relațiile dintre fiica sa și tatăl acesteia să sufere modificări ireversibile, inclusiv alienarea parentală.

58. Prin decizia din 11 septembrie 2006, Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov a anulat decizia din 9 august 2006, după ce a constatat necompetența Judecătoriei Brașov de a soluționa cauza. Cauza a fost trimisă Judecătoriei Cluj-Napoca.

59. Prin hotărârea definitivă din 24 iulie 2007, Tribunalul Timiș a respins acțiunea reclamantului. Instanța a reținut că, după obținerea permisului de reședință permanentă în decembrie 2004 și după înscrierea definitivă a copilului la școală în Statele Unite, se putea

considera în mod rezonabil că era vorba de o plecare efectivă a copilului în sensul hotărârii Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005, la deplasarea copilului din 2 februarie 2006, deplasare care a fost considerată legală de către instanțele naționale. În plus, conform dispozițiilor art. 30 alin. (1) lit. c) și alin. (3) lit. b) din Legea nr. 248/2005, fosta soție a reclamantului avea posibilitatea de a părăsi țara împreună cu copilul la studii, chiar și fără consimțământul reclamantului.

8. Procedura de daune-interese împotriva Inspectoratului General al Poliției de Frontieră

60. La 4 aprilie 2006, reclamantul a citat Inspectoratul General al Poliției de Frontieră la Curtea de Apel București, solicitând să îi recunoască dreptul de a avea relații personale cu fiica sa și să modifice regulamentele sale interne pentru a evita orice discriminare între părinții copiilor minori și să i se interzică copilului său părăsirea țării pe o perioadă care ar încălca dreptul său de vizitare. În sfârșit, acesta a solicitat daune-interese ca urmare a încălcării de către pârât a dreptului său de a avea relații personale cu copilul său.

61. Prin hotărârea din 28 iunie 2006, Curtea de Apel București a respins primele trei motive, l-a admis pe ultimul și a obligat Inspectoratul General al Poliției de Frontieră să îi plătească reclamantului 20 000 RON, adică aproximativ 5 500 euro la momentul respectiv, conform ratei de schimb a Băncii Naționale a României. Pentru a decide astfel, curtea a prezentat mai multe motive:

a) după 10 noiembrie 2005, data adoptării hotărârii Curții de Apel Târgu-Mureș care reducea programul de vizitare la trei săptămâni pe an, reclamantul a semnalat Inspectoratului General al Poliției de Frontieră riscul ca fiica sa să părăsească România. Inspectoratul General l-a asigurat pe reclamant de cooperarea sa și de refuzul de a-i permite copilului să iasă din țară fără acordul reclamantului, astfel cum prevede Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. La 2 februarie 2006, Poliția de Frontieră de la Aeroportul Internațional Cluj-Napoca i-a permis copilului să părăsească țara în scopuri turistice până la 9 iulie 2006, fără ca mama sa să prezinte o viză de turist pentru copil în acest sens.

b) art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate exclude declarația scrisă prin care se constata consimțământul părintelui divorțat căruia nu i-a fost încredințat copilul pentru deplasarea în străinătate a acestuia din urmă, doar din motive de eficiență, dar nu consimțământul propriu-zis. În speță, Poliția de Frontieră a fost informată de reclamant de contestația sa la deplasarea copilului în străinătate.

c) Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării a constatat deja prin hotărârea din 14 martie 2006, nedefinitivă, că art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 crea o discriminare între părinții căsătoriți și părinții divorțați, în ceea ce privește cerința consimțământului pentru deplasarea copilului minor în străinătate, deoarece dacă se solicita în cazul celei de-a doua categorii, nu se solicita în primul caz.

62. La 10 noiembrie 2006, în urma recursului pârâtului, Înalta Curte de Casație și Justiție a casat hotărârea curții de apel din 28 iunie 2006. Aceasta a constatat că, în speță, curtea de apel a respins principalele motive ale acțiunii reclamantului și, prin urmare, cererea acestuia din urmă referitoare la daunele-interese nu se justifică.

9. A treia deplasare a fiicei reclamantului în Statele Unite

63. Fiica reclamantului s-a întors în România la 10 iulie 2006. Reclamantul a petrecut trei săptămâni cu ea, în perioada 20 iulie-11 august 2006.

64. La 7 august 2006, reclamantul a solicitat Inspectoratului General al Poliției de Frontieră să ia toate măsurile necesare pentru a împiedica o nouă deplasare în vederea emigrării copilului. Acesta invoca faptul că legislația cerea consimțământul său pentru

emigrare. Or, el contestă ferm acest fapt. Și-a reiterat cererile la 28 august, 13, 19, 21, 23 și 26 septembrie 2006.

65. La 2 septembrie 2006, reclamantul a notificat Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Cluj imposibilitatea de a avea relații personale cu fiica sa și să beneficieze de programul de vizitare stabilit prin hotărârea definitivă a Judecătoriei Cluj-Napoca din 21 noiembrie 2002. Prin scrisoarea din 11 septembrie 2006, autoritatea menționată l-a informat pe reclamant că luase la cunoștință situația copilului și că va interveni dacă va fi cazul pentru îmbunătățirea situației.

66. La 23 septembrie 2006, fiica reclamantului a plecat pentru a treia oară în Statele Unite împreună cu mama sa. Prin scrisoarea din 9 octombrie 2006, Inspectoratul General al Poliției de Frontieră l-a informat pe reclamant că copilul a părăsit țara pentru a merge la studii în Statele Unite și că, la controlul vamal, mama a prezentat o copie a hotărârii definitive din 10 noiembrie 2005 care atesta dreptul său privind încredințarea și dreptul de vizitare al reclamantului, care prezenta acordul acestuia ca facultativ, conform art. 30 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 248/2005. În plus, Inspectoratul General a subliniat faptul că copilul beneficia de un permis de reședință permanentă pentru Statele Unite.

67. Prin scrisoarea din 29 septembrie 2009, Direcția de Investigații Criminale din cadrul Ministerului Administrației și Internelor l-a informat pe reclamant că poliția de frontieră a permis ieșirea fiicei sale din țară ținând seama de faptul că Tribunalul Brașov a informat-o despre pronunțarea deciziei din 11 septembrie 2006 care anula decizia din 9 august 2006, prin care Judecătoria Brașov a dispus interzicerea părăsirii țării de către fosta soție împreună cu copilul (supra, pct. 58). În plus, mama a prezentat un document care atesta înscrierea copilului la o școală în Statele Unite ale cărei cursuri au început la 28 august 2006.

68. La 23 februarie 2007, reclamantul a chemat în instanță Inspectoratul General al Poliției de Frontieră, solicitând, în principal, constatarea faptului că pârâtul a permis fiicei sale să părăsească ilegal țara la 23 septembrie 2006. Mai precis, acesta reproșa faptul că fiica sa a putut părăsi țara în lipsa unei vize de studiu, fără ca mama să ateste înscrierea la școală în Statele Unite și fără să precizeze durata studiilor, încălcând astfel dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) și 30 alin. (3) lit. b) din Legea nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate. Acesta a solicitat daune-interese.

69. Prin hotărârea definitivă din 19 februarie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins acțiunea după ce a constatat că, la trecerea frontierei, mama copilului a prezentat un document care atesta înscrierea copilului la o școală în Statele Unite și un permis de reședință permanentă în Statele Unite.

10. A patra deplasare a fiicei reclamantului în Statele Unite

70. În vara lui 2007, reclamantul a petrecut trei săptămâni de vacanță cu fiica sa, întoarsă din Statele Unite.

71. La 6 iulie 2007, reclamantul a sesizat Ministerul Justiției cu un memoriu prin care denunța practica fostei sale soții de a pleca cu copilul în Statele Unite, pretextând pe lângă autoritățile de frontieră plecarea în scopuri turistice sau la studii, fără a prezenta vize specifice emise de autoritățile americane în acest sens. Acesta a invitat Ministerul Justiției să ia măsuri, conform art. 7 din Convenția de la Haga, pentru protejarea drepturilor sale părintești.

72. La 17 iulie 2007, având în vedere că memoriul său nu a primit răspuns, reclamantul a introdus o acțiune în fața Tribunalului București, solicitând aplicarea măsurii provizorii de interzicere a părăsirii țării de către fiica sa până la finalizarea prezentei cauze în fața Curții. Acesta și-a bazat acțiunea pe art. 7 lit. b) din convenție, care prevede că, în scopul îndeplinirii obiectivelor convenției, autoritățile centrale trebuie să ia măsuri pentru a preveni noi pericole pentru copil sau pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii.

73. La 13 august 2007, copilul a părăsit țara și a plecat în Statele Unite împreună cu mama sa.

74. Ținând seama de noua situație, la 4 octombrie 2007, reclamantul a modificat obiectul acțiunii sale și a solicitat instanței să constate caracterul ilicit al deplasării și neînapoierii sale. În principal, acesta a invocat art. 3, art. 21 și art. 29 din Convenția de la Haga. Citat în procedură, Ministerul Justiției invocă faptul că deplasarea copilului nu era ilicită și că art. 3 din Convenția de la Haga se aplica doar cazului în care persoanei în cauză i-a fost încredințat copilul. În speță, reclamantul beneficia doar de un drept de vizitare.

75. În cadrul ședinței publice din 8 noiembrie 2007, instanța a amânat pronunțarea, la cererea reclamantului, pentru ca acesta să poată studia memoriul în apărare depus de D.J. În cadrul ședinței publice din 17 ianuarie 2008, instanța a administrat mai multe mijloace de probă și a amânat pronunțarea, dispunând efectuarea de anchete la domiciliul ambilor părinți. La 14 februarie 2008, instanța a amânat din nou pronunțarea din cauză că ancheta la domiciliul reclamantului nu a fost încă realizată.

76. La 18 ianuarie 2008, avocata care îl reprezenta pe reclamant în procedurile din Statele Unite i-a trimis o declarație prin care aceasta atesta că autoritatea instanțelor americane era limitată la executarea deciziilor instanțelor române privind încredințarea sau dreptul de acces la copil. Nu existau dispoziții în dreptul american sau în Convenția de la Haga care să îi permită reclamantului să obțină o decizie prin care să i se atribuie dreptul de vizitare a fiicei sale în Statele Unite.

77. Prin decizia din 20 martie 2008, Tribunalul București a respins cererea reclamantului, confirmând raționamentul deciziei sale din 18 iulie 2007, prin care i-a respins o cerere similară formulată după a doua plecare a copilului. Decizia a fost comunicată reclamantului la 10 aprilie 2008.

78. În martie 2008, reclamantul a solicitat Ministerului Justiției să obțină, în cadrul Convenției de la Haga, obligarea școlii din Statele Unite unde era înscrisă fiica sa să ia măsurile referitoare la educația fiicei sale și să primească documentele și fotografiile pe care dorea ca aceasta să îi le trimită. Prin scrisoarea din 26 martie 2008, Ministerul Justiției a solicitat reclamantului să completeze un formular necesar în vederea inițierii procedurii prevăzute la art. 21 din Convenția de la Haga pentru protejarea drepturilor părintești ale reclamantului. Nu reiese din dosar dacă reclamantul a dat curs acestei invitații.

79. În iunie 2008, D.J. l-a invitat pe reclamant în Statele Unite pentru a beneficia de programul de vizitare de trei săptămâni. Reclamantul s-a opus ferm și a informat-o pe fosta sa soție că planificase deja o călătorie pentru el și fiica sa în România.

80. Ținând seama de refuzul fostei sale soții de a se întoarce în România, la 1 iulie 2008, acesta a sesizat Ministerul Justiției cu o cerere întemeiată pe art. 7 din Convenția de la Haga care viza protejarea drepturilor sale părintești. De asemenea, acesta a solicitat ministerului să efectueze diligențele necesare pe lângă Ministerul Afacerilor Externe pentru a obține documentele de călătorie utile pentru întoarcerea fiicei sale. La 11 iulie 2008, Ministerul Justiției a trimis cererea reclamantului autorității centrale americane însărcinate cu aplicarea Convenției de la Haga. Reclamantul nu a primit niciun răspuns la cererea sa privind documentele de călătorie pentru fiica sa. În aceeași zi, reclamantul a sesizat Tribunalul Idaho în conformitate cu dispozițiile Convenției de la Haga, solicitând protejarea dreptului său de vizitare.

81. La 19 iulie 2008, reclamantul a informat Ministerul Justiției că a primit din partea autorităților americane o parte a dosarului de emigrare al fiicei sale și că a contestat refuzul de a primi dosarul integral. La 22 iulie 2008, Ministerul Justiției a trimis scrisoarea reclamantului autorității centrale americane însărcinate cu aplicarea Convenției de la Haga.

82. Prin decizia din 22 iulie 2008, Tribunalul Idaho a dispus ca fosta soție a reclamantului să se întoarcă în România înainte de 25 iulie 2008 pentru ca reclamantul să poată beneficia de programul său de vizitare de trei săptămâni. De asemenea, instanța citată anterior a solicitat

autorității centrale americane, în temeiul art. 7 alin. (2) lit. d) din Convenția de la Haga, să îi trimită reclamantului informații privind statutul juridic al copilului pe teritoriul Statelor Unite.

83. Copilul s-a întors în România și a petrecut trei săptămâni cu tatăl său.

84. La 24 iulie 2008, reclamantul a solicitat Ministerului Justiției să ia măsuri în conformitate cu art. 7 alin. (2) lit. b) din Convenția de la Haga, pentru a preveni noi pericole pentru copil sau prejudicii pentru părțile în cauză. Prin scrisoarea din 31 iulie 2008, Ministerul Justiției a răspuns reclamantului că dispozițiile invocate vizau demersuri care trebuiau efectuate de autoritățile centrale înainte de adoptarea unei decizii care să dispună înapoierea copilului. Or, Tribunalul Idaho dispusese deja întoarcerea copilului în România.

85. Între timp, reclamantul a solicitat Curții de Apel Târgu-Mureș să clarifice dispozitivul hotărârii sale din 10 noiembrie 2005 care stabilea programul său de vizitare la trei săptămâni pe an. Mai precis, acesta a solicitat curții să stabilească locul în care trebuia exercitat dreptul de vizitare, cine trebuia să ducă copilul la locul de vizitare și să achite cheltuielile de transport, cine trebuia să obțină documentele de călătorie și la ce adresă trebuia adus copilul după exercitarea programului de vizitare. Totuși, ținând seama de decizia din 22 iulie 2008, prin care instanța americană a dispus întoarcerea copilului în România, reclamantul a renunțat la acțiunea sa.

86. La o dată neprecizată, reclamantul a sesizat Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului cu un memoriu prin care a denunțat încălcarea drepturilor sale părintești față de copilul său. Prin scrisoarea din 14 ianuarie 2008, autoritatea locală citată l-a informat pe reclamant cu privire la diversele dispoziții legale care protejează drepturile sale părintești și l-a invitat să sesizeze instanțele pentru a stabili modalitățile concrete de exercitare a drepturilor sale părintești.

11. Procedurile în daune-interese împotriva Ministerului Justiției

87. La 10 decembrie 2007, reclamantul a chemat în judecată Ministerul Justiției, susținând, în esență, că acesta a refuzat să ia măsurile prevăzute la art. 7 din Convenția de la Haga pentru a preveni noi pericole pentru copil, ca răspuns la cererea sa din iulie 2007; referindu-se la cererea de revizuire finalizată prin decizia din 19 ianuarie 2007 (a se vedea supra, pct. 50), reclamantul se plângea și de absența reprezentanților ministerului în cadrul dezbaterilor; în sfârșit, acesta denunța refuzul ministerului de a îi comunica corespondența dusă cu autoritatea americană competentă pentru aplicarea Convenției de la Haga în Statele Unite. Acesta a solicitat daune-interese.

88. Prin hotărârea definitivă din 31 martie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins acțiunea reclamantului. Înalta Curte a constatat că Ministerul Justiției și-a respectat obligațiile în limitele competenței sale, astfel cum au fost prevăzute de Convenția de la Haga și că i-a comunicat reclamantului o copie a corespondenței cu autoritatea americană competentă pentru aplicarea Convenției de la Haga în Statele Unite.

89. Pe de altă parte, la 5 iunie 2008, reclamantul a chemat în judecată Ministerul Justiției, susținând, în esență, că a refuzat să ia măsurile prevăzute la art. 7 din Convenția de la Haga pentru a obține informații despre statutul fiicei sale în Statele Unite, de a îi comunica informații în ceea ce privește o eventuală modificare a cetățeniei fiicei sale și de a îi elibera un document de călătorie pentru fiica sa. A solicitat daune-interese.

90. Prin hotărârea definitivă din 3 aprilie 2009, Înalta Curte de Casație și Justiție a respins acțiunea reclamantului. Aceasta a constatat că ministerul a trimis autorităților americane competente, în conformitate cu dispozițiile Convenției de la Haga, cererea reclamantului, întemeiată pe art. 7 din această convenție. De asemenea, Înalta Curte a constatat că ministerul l-a informat pe reclamant că, în cursul perioadei 1 ianuarie 2002 – 6 iunie 2008, nicio cerere de renunțare la cetățenia fiicei reclamantului nu a fost depusă și că cererea reclamantului privind documentele de călătorie pentru fiica sa a rămas fără obiect, după întoarcerea copilului în România în iulie 2008.

12. Procedurile penale inițiate de reclamant

a) Plângerile penale împotriva fostei soții a reclamantului

i) Fondul plângerilor penale

91. La 3 februarie 2005, reclamantul a depus plângere împotriva lui D.J. pentru nerespectarea măsurilor privind încredințarea și vizitarea copilului, infracțiune prevăzută la art. 307 alin. (2) C. pen. Acesta a susținut că mama a răpit copilul și că îi era imposibil să aibă relații personale cu acesta.

92. La 8 noiembrie 2005, Parchetul de pe lângă Judecătoria București a dispus neînceperea urmăririi penale după ce a constatat că era vorba de un episod izolat care nu dovedea intenția lui D.J. de a se opune exercitării efective a dreptului de vizitare al reclamantului.

93. La 20 februarie 2006, în urma contestației reclamantului, parchetul a dispus inițierea unei anchete penale, după ce a constatat că reclamantul a fost împiedicat în repetate rânduri să își exercite dreptul de vizitare din cauza plecării lui D.J. și a copilului în Statele Unite, unde își stabiliseră domiciliul.

94. La 27 martie 2006, după a doua plecare a copilului în Statele Unite, reclamantul a depus o nouă plângere penală împotriva fostei sale soții. Acesta invoca faptul că era în imposibilitatea de a avea relații personale cu fiica sa, astfel cum s-a stabilit prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 a Judecătoriei Cluj-Napoca.

95. La 18 iulie 2007, după a treia plecare a copilului în Statele Unite, reclamantul a depus o nouă plângere penală cu același obiect.

96. Prin ordonanța din 27 august 2007, Parchetul de pe lângă Judecătoria București a decis închiderea anchetei în ceea ce privea faptele denunțate de prima plângere penală a reclamantului. Totuși, acesta a condamnat-o pe fosta soție a reclamantului la plata unei amenzi administrative de 1 000 RON, adică aproximativ 300 euro la momentul faptelor, conform ratei de schimb a Băncii Naționale a României. Parchetul a luat act de faptul că Tribunalul București a decis la 5 mai 2005 că plecarea și neîntoarcerea fiicei reclamantului erau ilegale în sensul art. 3 din Convenția de la Haga, din cauză că au încălcat dreptul acestuia din urmă de a avea relații personale cu fiica sa, astfel cum au fost stabilite prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 a Judecătoriei Cluj-Napoca. Cu toate acestea, parchetul a considerat că gravitatea faptelor fostei soții a reclamantului nu atingea pragul minim cerut pentru o infracțiune. În sprijinul afirmațiilor sale, acesta a menționat că hotărârea din 21 iunie 2004 a Judecătoriei Cluj-Napoca, care reducea programul de vizitare al reclamantului la trei săptămâni pe an, a fost confirmată între timp de hotărârea definitivă a Curții de Apel Târgu-Mureș, că deplasarea lui D.J. se justifica prin intenția de a locui cu noul său soț, că noul program de vizitare de trei săptămâni a fost respectat, că situația familială, școlară și emoțională a copilului era stabilă, că impactul social al faptelor a dispărut, că învinuita nu avea antecedente penale și că a cooperat cu organele judiciare.

În schimb, în ceea ce privește faptele denunțate de cea de-a doua și a treia plângere penală a reclamantului, parchetul a pronunțat neînceperea urmăririi penale. Acesta a reținut că noul program anual de vizitare de trei săptămâni, stabilit în mod definitiv prin hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005, a fost respectat de fosta soție a reclamantului.

97. La 14 septembrie 2007, în urma contestației reclamantului, ordonanța a fost confirmată de procurorul șef al parchetului.

98. Ordonanța parchetului a fost confirmată apoi de Judecătoria București, la 15 ianuarie 2008, și de Tribunalul București, la 26 mai 2008. Tribunalul a confirmat, printre altele, concluziile hotărârii din 24 iulie 2007 a Tribunalului Timiș, conform cărora, după obținerea permisului de reședință permanentă în decembrie 2004 și după înscrierea definitivă a copilului la școală în Statele Unite, se putea considera în mod rezonabil că plecarea copilului din 2 februarie 2006, declarată legală de instanțele naționale, reprezenta o plecare efectivă. În plus,

acesta a considerat că în conformitate cu dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) și alin. (3) lit. b) din Legea nr. 248/2005, fosta soție a reclamantului avea posibilitatea de a părăsi țara împreună cu copilul, la studii, chiar fără consimțământul reclamantului.

ii) Măsurile provizorii solicitate de reclamant

99. La 14 iulie 2006, reclamantul a solicitat parchetului să interzică, cu titlu provizoriu, lui D.J. să părăsească țara împreună cu copilul.

100. Prin decizia din 22 septembrie 2006, parchetul a respins acțiunea reclamantului. Pentru a ajunge la această concluzie, parchetul a constatat că nu reieșea din dosar că învinuita s-a sustras de la urmărirea penală, chiar dacă, în trecut, a încălcat mai multe hotărâri judecătorești și dispoziții legale care o împiedicau să se stabilească în Statele Unite împreună cu copilul.

b) Alte plângeri penale

101. Reclamantul a introdus mai multe plângeri penale împotriva diferitelor autorități publice. Astfel, la 10 aprilie 2006, acesta a introdus o plângere împotriva angajaților de la punctul de trecere a frontierei de la Aeroportul Internațional Cluj-Napoca pentru abuz în serviciu pentru că au permis fiicei sale să părăsească țara. La 22 iunie 2006 și 18 februarie 2007, reclamantul a formulat plângere împotriva angajaților Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului Cluj și a celor din cadrul Serviciului Autoritate Tutelară din Primăria Municipiului Cluj-Napoca pentru abuz în serviciu, neglijență în exercițiul obligațiilor profesionale, sustragere de documente, fals în declarații și complicitate la săvârșirea infracțiunii de nerespectare a măsurilor privind încredințarea și vizitarea copilului minor.

102. Până în prezent, plângerile menționate nu au fost examinate.

13. Relațiile cu unitățile de învățământ

103. Reclamantul a prezentat mai multe documente eliberate de instituțiile de învățământ în care a fost înscrisă fiica sa în anul școlar 2003-2004 care atestau prezența la cursuri și evaluările sale.

104. La 20 ianuarie 2005, după prima plecare a fiicei sale, reclamantul a solicitat informații despre situația școlară a copilului, unității de învățământ în care aceasta era înscrisă. Prin scrisoarea din 9 februarie 2005, unitatea l-a informat că mama copilului a solicitat deșcolarizarea începând cu 1 decembrie 2004 în vederea plecării sale în Statele Unite.

105. La 18 februarie 2006, reclamantul a depus o cerere la Inspectoratul Școlar Județean Cluj, solicitând deschiderea unei anchete pentru stabilirea condițiilor în care fiica sa a fost deșcolarizată după a doua plecare în Statele Unite, la 2 februarie 2006. Printr-o scrisoare nedată, inspectoratul școlar l-a informat pe reclamant că fiica sa a fost retrasă de la școală în urma unei cereri scrise, redactată de mama copilului.

14. Acțiunea reclamantului care viza încredințarea copilului

106. La 23 iunie 2005, reclamantul a sesizat instanțele cu o acțiune care viza încredințarea copilului. Acesta a invocat mai multe argumente prezentate în cursul diferitelor proceduri care vizau dreptul de vizitare, precum și, ulterior, în fața Curții. Astfel, acesta a susținut că mama copilului nu dispunea de resursele financiare și locative necesare pentru creșterea și educarea fiicei lor. În plus, fosta sa soție i-a limitat relațiile personale cu copilul, opunându-se, printre altele, exercitării dreptului său de vizitare stabilit prin decizia din 12 iulie 2001 a Curții de Apel Cluj, a împiedicat exercitarea dreptului său de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea sa profesională, nu s-a preocupat de stabilitatea procesului de dezvoltare și

educare a copilului și a luat măsuri contrare stabilității psihice și desfășurării relațiilor personale cu tatăl său prin îndoctrinare și alienare parentală.

107. Prin hotărârea din 21 martie 2008, motivată pe larg, Judecătoria Brașov a reîncredințat copilul tatălui. Pentru a se pronunța astfel, instanța a ținut seama de starea relațiilor dintre cei doi părinți și copil și de resursele materiale ale părinților.

108. Apelul introdus de D.J. împotriva hotărârii citate anterior se află, în prezent, pendinte la Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov.

II. Dreptul și practica interne și internaționale relevante

1. Codul familiei

109. Dispozițiile relevante ale Codului familiei sunt redactate după cum urmează:

Art. 42

„Instanța judecătorească va hotărî, odată cu pronunțarea divorțului, căruia dintre părinți vor fi încredințați copiii minori [...]”

Art. 43

„Părintele divorțat, căruia i s-a încredințat copilul, exercită cu privire la acesta drepturile părintești.
[...]”

Părintele divorțat, căruia nu i s-a încredințat copilul, păstrează dreptul de a avea legături personale cu acesta, precum și de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea lui profesională.”

Art. 44

„În cazul schimbării împrejurărilor, la cererea oricăruia dintre părinți sau a copilului, dacă acesta a împlinit vârsta de patrusprezece ani, a autorității tutelare sau a vreunei instituții de ocrotire, instanța judecătorească va putea modifica măsurile privitoare la drepturile și obligațiile personale sau patrimoniale între părinții divorțați și copii.

Modificarea măsurilor luate potrivit dispozițiilor art. 42 alin. (1) și (2) se va face cu paza cerințelor prevăzute de acele dispoziții.”

Art. 97

„Ambii părinți au aceleași drepturi și îndatoriri față de copiii lor minori, fără a deosebi după cum aceștia sunt din căsătorie, din afara căsătoriei, ori înfițați.

Ei exercită drepturile lor părintești numai în interesul copiilor.”

Art. 98

„Măsurile privitoare la persoana și bunurile copiilor se iau de către părinți, de comun acord.

Dacă unul dintre părinți este mort, decăzut din drepturile părintești, pus sub interdicție sau, din orice împrejurare, se află în neputința de a-și manifesta voința, celălalt părinte exercită singur drepturile părintești.”

Art. 99

„De câte ori se ivește neînțelegere între părinți cu privire la exercițiul drepturilor sau la îndeplinirea îndatoririlor părintești, autoritatea tutelară, după ce ascultă pe părinți, hotărăște potrivit cu interesul copilului.”

Art. 100

„Copilul minor locuiește la părinții săi.

Dacă părinții nu locuiesc împreună, aceștia vor decide, de comun acord, la care dintre ei va locui copilul.

În caz de neînțelegere între părinți, instanța judecătorească, ascultând autoritatea tutelară, precum și pe copil, dacă acesta a împlinit vârsta de 10 ani, va decide, ținând seama de interesele copilului.”

Art. 101

„Părinții sunt datori să îngrijească de copil. Ei sunt obligați să crească copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, de educarea, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit cu însușirile lui, în conformitate cu țelurile statului (formulare inițială: socialist), spre a-l face folositor colectivității.”

Art. 108

„Autoritatea tutelară este obligată să exercite un control efectiv și continuu asupra felului în care părinții își îndeplinesc îndatoririle privitoare la persoana și bunurile copilului.

Delegații autorității tutelare au dreptul să viziteze copiii la locuința lor și să se informeze pe orice cale despre felul cum aceștia sunt îngrijiți, în ceea ce privește sănătatea și dezvoltarea lor fizică, educarea [...]; la nevoie, ei vor da îndrumările necesare.”

110. Conform doctrinei, dreptul de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului, garantat de art. 43 alin. (2) C. fam., nu mai are același conținut după divorțul urmat de încredințarea copilului celuilalt părinte, ca în timpul căsătoriei. Astfel,

părintele căruia nu i se încredințează copilul nu beneficiază de dreptul de a veghea copilul, de a lua măsuri disciplinare în ceea ce îl privește, de a stabili domiciliul acestuia sau de a solicita înapoierea acestuia în cazul în care este reținut ilegal. Prin urmare, acordul prealabil al părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul nu este necesar pentru luarea măsurilor citate anterior. În cazul unui dezacord ulterior din partea părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul, persoana în cauză poate solicita instanțelor naționale modificarea respectivelor măsuri, conform art. 44 C. fam. (a se vedea, de exemplu, Ion P. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, Ediția a cincea, Editura All Beck, București, 2000 p. 514-515).

2. Ordonanța Guvernului nr. 65 din 28 august 1997 privind regimul pașapoartelor în România, astfel cum a fost modificată de Legea nr. 216/1998 și Decizia Guvernului nr. 84/2003

111. Dispozițiile relevante ale acestei ordonanțe sunt redactate după cum urmează:

Art. 11

„(1) Persoana care a împlinit vârsta de 14 ani are dreptul la pașaport individual.

(2) La cererea ambilor părinți ori a reprezentantului legal, în situații motivate, se poate elibera pașaport individual și copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani; pentru minorul încredințat unuia dintre părinți prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă, pașaportul individual se poate elibera la cererea părintelui căruia minorul i-a fost încredințat.

(3) Copiii până la vârsta de 14 ani pot fi înscriși în pașaportul părinților ori al reprezentantului lor legal.

(4) Pentru înscrierea în pașaportul unuia dintre părinți a copiilor care nu au împlinit vârsta de 14 ani este necesar consimțământul scris al celuilalt părinte. Consimțământul scris nu este necesar pentru părintele căruia minorul i-a fost încredințat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă.”

3. Legea nr. 272 din 21 iunie 2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005)

112. Dispozițiile relevante ale acestei lege sunt redactate după cum urmează:

Art. 14 alin. (1)

„Copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament.”

Art. 15

„În sensul prezentei legi, relațiile personale se pot realiza prin:

a) întâlniri ale copilului cu părintele ori cu o altă persoană care are, potrivit prezentei legi, dreptul la relații personale cu copilul;

b) vizitarea copilului la domiciliul acestuia;

c) găzduirea copilului pe perioadă determinată de către părintele sau de către altă persoană la care copilul nu locuiește în mod obișnuit;

d) corespondență ori altă formă de comunicare cu copilul;

e) transmiterea de informații copilului cu privire la părintele ori la alte persoane care au, potrivit prezentei legi, dreptul de a menține relații personale cu copilul;

f) transmiterea de informații referitoare la copil, inclusiv fotografii recente, evaluări medicale sau școlare, către părintele sau către alte persoane care au dreptul de a menține relații personale cu copilul.

Art. 17

„(1) Copilul ai cărui părinți locuiesc în state diferite are dreptul de a întreține relații personale și contacte directe cu aceștia, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului.

(2) Exercițarea dreptului prevăzut la alin. (1) va fi facilitată de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, în colaborare cu Ministerul Afacerilor Externe, pe baza unei proceduri aprobate prin ordin comun.

Art. 18 alin. (2)

„Deplasarea copiilor în țară și în străinătate se realizează cu înștiințarea și cu acordul ambilor părinți; orice neînțelegeri între părinți cu privire la exprimarea acestui acord se soluționează de către instanța judecătorească.”

4. *Legea nr. 248 din 20 iulie 2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate (intrată în vigoare la 26 ianuarie 2006)*

113. Dispozițiile relevante ale acestei lege sunt redactate după cum urmează:

Art. 30

„(1) Organele poliției de frontieră permit ieșirea din țară a cetățenilor români minori numai dacă sunt însoțiți de o persoană fizică majoră, în următoarele cazuri:

[...]

c) minorului care este înscris în pașaportul unui părinte și călătorește în străinătate împreună cu acesta sau, după caz, este titular al unui pașaport individual și călătorește împreună cu unul dintre părinți i se permite ieșirea în aceleași condiții și împreună cu acesta, fără a mai fi necesară declarația celui alt părinte, numai dacă părintele însoțitor face dovada faptului că minorul i-a fost încredințat prin hotărâre judecătorească rămasă definitivă și irevocabilă.

(3) Prin derogare de la prevederile alin. (1) lit. b)-d), organele poliției de frontieră permit ieșirea din România a minorilor însoțiți, numai în următoarele situații:

[...]

b) în cazul în care însoțitorul argumentează necesitatea călătoriei în străinătate prin faptul că minorul se deplasează pentru studii sau concursuri oficiale, cu condiția să prezinte documente doveditoare în acest sens, din care să rezulte perioada și statul sau statele în care se vor desfășura aceste studii sau concursuri, precum și avizul Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului, emis în condițiile prevăzute în normele metodologice, chiar dacă nu există acordul celui alt părinte.”

114. Guvernul invocă mai multe hotărâri judecătorești nedefinitive, care conțin interpretarea dată de către instanțele naționale a dispozițiilor art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 (hotărârea Tribunalului Dâmbovița din 26 aprilie 2007, hotărârea Tribunalului Vâlcea din 6 octombrie 2006 și hotărârea Judecătoriei Timișoara din 13 februarie 2008). Reiese din exemplele furnizate că, după adoptarea Legii nr. 248/2005, instanțele consideră că acordul părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul nu este necesar pentru deplasarea copilului în străinătate..

115. Prin decizia din 6 noiembrie 2007, Curtea Constituțională a examinat excepția de neconstituționalitate ridicată de reclamant. Printre altele, acesta a invocat faptul că dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 erau contrare art. 16 din Constituție, care consacră principiul egalității drepturilor, având în vedere că creează o discriminare nejustificată între părintele divorțat căruia i-a fost încredințat copilul și celălalt părinte. Curtea Constituțională a respins excepția, considerând că diferența de tratament juridic este justificată în mod obiectiv și rezonabil de situația juridică diferită a celor doi părinți. Astfel, cum consacră, de altfel, art. 5 din Convenția de la Haga, părintele căruia i-a fost încredințat copilul beneficiază de dreptul de a stabili domiciliul acestuia din urmă și, în consecință, de dreptul de a călători cu el.

5. *Hotărârea Guvernului nr. 94 din 26 ianuarie 2006 pentru aprobarea Normelor metodologice de aplicare a Legii nr. 248/2005*

116. Dispozițiile relevante ale acestei hotărâri sunt redactate după cum urmează:

Art. 29 alin. (1)

„Domiciliul cetățeanului român minor se stabilește de drept, în condițiile legii, în statul în care au domiciliul ambii părinți sau, după caz, doar unul dintre părinți, dacă există acordul expres al celui alt părinte.”

6. *Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii*

117. Dispozițiile relevante ale Convenției de la Haga sunt redactate după cum urmează:

Art. 1

Prezenta convenție are drept obiect:

- a) de a asigura înapoierea imediată a copiilor deplasați sau reținuți ilicit în orice stat contractant;
- b) de a face să se respecte efectiv în celelalte state contractante drepturile privind încredințarea și vizitarea, care există într-un stat contractant.

Art. 3

„Deplasarea sau neînapoierea unui copil se consideră ilicită:

- a) când are loc prin violarea unui drept privind încredințarea, atribuit unei persoane, unei instituții sau oricărui alt organism acționând fie separat, fie împreună, prin legea statului în care copilul își avea reședința obișnuită, imediat înaintea deplasării sau neînapoierii sale; și
- b) dacă la vremea deplasării sau neînapoierii acest drept era exercitat în mod efectiv, acționându-se separat sau împreună ori ar fi fost astfel exercitate, dacă asemenea împrejurări nu ar fi survenit.

Dreptul privind încredințarea, vizat la lit. a), poate rezulta, între altele, dintr-o atribuire de plin drept, dintr-o hotărâre judecătorească sau administrativă sau dintr-un acord în vigoare potrivit dreptului aceluși stat.”

Art. 5

„În înțelesul prezentei convenții:

- a) dreptul privind încredințarea include dreptul cu privire la îngrijirile convenite persoanei copilului și, îndeosebi, acela de a hotărâ asupra locului reședinței sale;
- b) dreptul de vizitare include dreptul de a duce copilul pentru o perioadă limitată de timp în alt loc decât cel al reședinței sale obișnuite.”

Art. 7

„Autoritățile centrale urmează să coopereze între ele și să promoveze o colaborare între autoritățile competente în statele lor respective, pentru a asigura imediată înapoiere a copiilor și a realiza celelalte obiective ale prezentei convenții.

În special, ele urmează să fie direct, fie cu sprijinul oricărui intermediar, să ia toate măsurile potrivite:

- a) pentru localizarea unui copil deplasat sau reținut ilicit;
- b) pentru prevenirea de noi pericole pentru copil sau de pagube pentru părțile interesate, luând sau procedând astfel încât să fie luate măsuri provizorii;
- c) pentru a asigura înapoierea de bună voie a copilului sau a înlesni o soluție amiabilă;
- d) pentru schimb de informații, dacă se dovedește util, privitoare la situația socială a copilului;
- e) pentru a furniza informații generale privind dreptul statului lor în legătura cu aplicarea convenției;
- f) pentru a introduce sau a înlesni deschiderea unei proceduri judiciare sau administrative, menite să obțină înapoierea copilului și, dacă este cazul, să îngăduie organizarea sau exercitarea efectivă a dreptului de vizitare;
- g) pentru a acorda sau înlesni, dacă este cazul, obținerea de asistență judiciară și juridică, inclusiv participarea unui avocat;
- h) pentru a asigura, pe plan administrativ, dacă va fi necesar și oportun, înapoierea fără pericol a copilului;
- i) pentru a se ține reciproc la curent asupra aplicării convenției și, pe cât posibil, a înlătura eventualele obstacole ivite cu prilejul aplicării sale.”

Art. 8

„Persoana, instituția sau organismul care pretinde că un copil a fost deplasat sau reținut prin violarea dreptului privind încredințarea poate să sesizeze fie autoritatea centrală a reședinței obișnuite a copilului, fie pe aceea a oricărui stat contractant, pentru ca acestea să acorde asistența lor în vederea asigurării înapoierii copilului.

Cererea urmează să cuprindă:

- a) informații privind identitatea reclamantului, a copilului și a persoanei despre care se susține că a luat sau a reținut copilul;
- b) data nașterii copilului, dacă este posibil să fie obținută;
- c) motivele pe care se sprijină reclamantul pentru a cere înapoierea copilului;
- d) toate informațiile disponibile privitoare la localizarea copilului și identitatea persoanei cu care copilul este presupus a se afla.
- e) copie autenticată a oricărei decizii sau acord utile;
- f) o atestare sau declarație sub jurământ emanând de la autoritatea centrală sau de la altă autoritate competentă a statului în care se află reședința obișnuită sau de la o altă persoană calificată privind dreptul statului în materie;
- g) orice alt document util.”

Art. 11

„Autoritățile judiciare sau administrative ale oricărui stat contractant urmează să procedeze de urgență în vederea înapoierii copilului.

Când autoritatea judiciară sau administrativă sesizată nu a statuat, într-un termen de 6 săptămâni din momentul sesizării sale, reclamantul sau autoritatea centrală a statului solicitat, din proprie inițiativă sau la cererea autorității centrale a statului solicitant, poate cere o declarație asupra motivelor acestei întârzieri. Dacă

răspunsul este primit de către autoritatea centrală a statului solicitat, această autoritate urmează a o transmite autorității centrale a statului solicitant sau, dacă este cazul, reclamantului.”

Art. 15

„Autoritățile judiciare sau administrative ale unui stat contractant pot cere, înainte de a dispune înapoierea copilului, ca reclamantul să înfățișeze o hotărâre sau o atestare emanând de la autoritățile statului în care se află reședința obișnuită a copilului, prin care să se constate că deplasarea sau neînapoierea era ilicită în înțelesul art. 3 al convenției, în măsura în care aceasta hotărâre sau atestare poate fi obținută în acest stat. Autoritățile centrale ale statelor contractante acordă asistență, în măsura posibilului, reclamantului, spre a obține o atare decizie sau atestare.”

Art. 21

„O cerere vizând organizarea sau protejarea exercitării efective a unui drept de vizitare poate fi adresată autorității centrale a unui stat contractant, potrivit aceluiași modalități, cu o cerere vizând înapoierea copilului.

Autoritățile centrale sunt legate prin obligațiile de cooperare vizate la art. 7, pentru a asigura exercitarea nestânjenită a dreptului de vizitare și îndeplinirea tuturor condițiilor la care exercitarea acestui drept ar fi supusă și în vederea înlăturării, în măsura posibilului, a obstacolelor de natură a se împotrivi la aceasta.

Autoritățile centrale, fie în mod direct, fie prin intermediari, pot iniția sau favoriza o procedură legală în vederea organizării sau protejării dreptului de vizitare, precum și a condițiilor în care exercitarea acestui drept va putea fi supusă.”

Art. 29

„Convenția nu impune asupra posibilității persoanei, instituției sau organismului, care pretinde că dreptul privitor la încredințare sau de vizitare în înțelesul art. 3 sau 21 au fost violate, să se adreseze direct autorităților judiciare sau administrative ale statelor contractante, în aplicarea sau neaplicarea dispozițiilor convenției.”

7. Rapoartele întocmite de Conferința de drept internațional privat de la Haga

a) Raportul explicativ la Convenția de la Haga din 25 octombrie 1980, redactat de Elisa Pérez-Vera și publicat în 1982

118. Fragmentul relevant de la paragraful 65 se citește după cum urmează:

„Art. 3 – Caracterul ilicit al unei deplasări sau neînapoieri

[...]

Elementul juridic

În ceea ce privește elementul situațiilor vizate pe care l-am putea considera juridic, ceea ce își propune convenția să protejeze sunt relațiile deja protejate, cel puțin în aparență de un titlu valabil în ceea ce privește dreptul de încredințare, în statul în care se află reședința obișnuită a copilului; adică prin dreptul statului unde se desfășurau aceste relații înainte de deplasare. Afirmția anterioară impune anumite precizări cu privire la două aspecte. Primul aspect pe care trebuie să îl luăm în considerare vizează dreptul a cărui încălcare generează existența unei deplasări sau neînapoieri ilicite, în sensul convenției. Este vorba, după cum am afirmat deja, de dreptul de încredințare: în fapt, deși în cursul celei de-a Paisprezecea sesiuni, problemele care puteau rezulta din încălcarea unui drept de încredințare, în special în cazul în care titularul dreptului de încredințare pleacă împreună cu copilul în străinătate, au fost ridicate, opțiunea majoritară a fost că o asemenea situație nu poate fi asimilată deplasărilor ilicite pe care încercăm să le prevenim.

Acest exemplu, și altele similare, în care încălcarea dreptului de vizitare afectează profund echilibrul situației stabilite printr-o decizie, reprezintă, bineînțeles, proba conform căreia hotărârile referitoare la încredințarea copiilor trebuie să poată fi întotdeauna revizuite. Dar această problemă nu intră în sfera efortului de coordonare întreprins de Conferința de la Haga; se putea ajunge la rezultate contestabile dacă, printr-o protecție similară acordată drepturilor de încredințare și de vizitare, aplicarea Convenției ar fi condus, pe fond, la înlocuirea titularilor unuia cu cei ai celuilalt.”

119. Fragmentul relevant de la paragraful 126 se citește după cum urmează:

„Art. 21 – Dreptul de vizitare

Prin urmare, organizarea și protecția exercitării efective a dreptului de vizitare se consideră, întotdeauna, de convenție, ca o funcție esențială a autorităților centrale. În acest sens, primul paragraf consacră două aspecte importante: pe de o parte libertatea persoanelor de drept privat de a sesiza Autoritatea centrală cu privire la alegerea lor; pe de altă parte, obiectul cererii adresate Autorității centrale poate fi, fie organizarea unui drept de vizitare, adică stabilirea sa, fie protecția exercitării unui drept de vizitare deja stabilit. În special atunci când cererea vizează organizarea pretinsului drept, sau când exercitarea sa întâmpină opoziția titularului dreptului de încredințare, este necesară folosirea unor proceduri legale foarte frecvent; în acest sens, al treilea paragraf de la articol include posibilitatea ca autoritățile centrale să inițieze sau favorizeze astfel de proceduri, fie direct, fie prin intermediari.”

120. Paragraful 129 se citește după cum urmează:

„Art. 29 – sesizarea directă a autorităților interne competente

Convenția nu încearcă să stabilească un sistem exclusiv între statele contractante pentru a obține înapoierea copiilor. Din contră, aceasta se prezintă ca un instrument complementar care își propune să ajute persoanele al căror drept de încredințare sau vizitare a fost încălcat. Prin urmare, aceste persoane pot alege între a apela la autoritățile centrale – adică a folosi mecanismele specifice convenției – sau pot alege calea unei acțiuni directe în fața autorităților competente în materie de încredințare și vizitare din statul în care se află copilul. În a doua situație, când persoanele în cauză optează pentru sesizarea directă a autorităților în cauză, acestea pot face o a doua alegere și pot își introduce cererea „prin aplicarea sau neaplicarea dispozițiilor convenției”. Evident, în ultimul caz, autoritățile nu vor fi obligate să aplice dispozițiile convenționale, cu excepția cazului în care statul le-a convertit în norme interne, conform art. 2 din convenție.”

b) Raportul privind dreptul de vizitare/de a întreține un contact transfrontalier – Principii generale și bune practici, realizat de William Duncan și publicat în 2006

121. Punctul 7.5 din acest raport arată că dreptul de a solicita, în temeiul art. 21 din Convenția din 1980, recunoașterea sau asigurarea exercitării efective a „dreptului de vizitare”, astfel cum este definit de Convenție, nu trebuie limitat la cauzele în care există deja o hotărâre judecătorească care recunoaște sau stabilea un drept de vizitare, ci trebuie să includă cauzele în care solicitantul se bazează pe un drept de vizitare care rezultă din lege.

8. Legea nr. 369 din 15 septembrie 2004 privind aplicarea Convenției asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la Haga la 25 octombrie 1980

122. Dispozițiile relevante ale acestei lege sunt redactate după cum urmează:

Art. 1

„(1) Ministerul Justiției este autoritatea centrală din România pentru ducerea la îndeplinire a obligațiilor stabilite prin Convenția asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii, adoptată la Haga [...]”

Art. 15

„(1) În aplicarea art. 15 din Convenție, la cererea unei autorități judiciare sau administrative a unui stat parte la Convenție, instanța română poate pronunța o hotărâre prin care să se confirme dacă, potrivit legislației române, deplasarea ori reținerea copilului având reședința obișnuită în România, pe teritoriul aceluși stat, s-a făcut cu încălcarea vreunui drept privind încredințarea.

(2) În soluționarea cererii instanța va putea să ateste, după caz :

a) titularul drepturilor cu privire la copil;

b) conținutul și limitele drepturilor cu privire la copil, potrivit legii române ;

c) dacă, în raport cu elementele menționate, în sensul legii române, deplasarea copilului de pe teritoriul României sau reținerea lui în afara acestui teritoriu a respectat drepturile privind încredințarea copilului ori dacă persoana căreia îi era încredințat copilul avea dreptul să încuviințeze sau să se opună deplasării copilului în afara teritoriului României ori reținerii lui în afara acestui teritoriu.

d) oricare alt aspect determinant pentru a stabili dacă deplasarea sau reținerea copilului în afara teritoriului României este ilicită în sensul art. 3 din Convenție.

(3) Cererea se primește de autoritatea centrală română și se depune de către aceasta la instanța competentă potrivit art. 2 alin. (2).

(4) Hotărârea se dă fără citarea părților, în camera de consiliu, pe baza hotărârilor judecătorești pronunțate cu privire la copil, a oricăror alte înscrisuri transmise de autoritatea competentă a statului solicitant conform art. 30 din Convenție, precum și pe baza anchetei sociale efectuate de autoritatea tutelară competentă potrivit legii române. Dispozițiile Codului de procedură civilă privind procedura necontencioasă sunt aplicabile în mod corespunzător.

(5) Hotărârea nu este supusă nici unei căi de atac și se comunică autorității judiciare sau administrative solicitante, prin intermediul autorității centrale române.

9. Convenția Națiunilor Unite din 20 noiembrie 1989 cu privire la drepturile copilului, ratificată de România la 28 septembrie 1990

123. Dispozițiile relevante sunt astfel redactate:

Preambul

„[...] convinși că familia, unitatea fundamentală a societății, și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi, și în mod deosebit copiii, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care are nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate,

recunoscând că pentru deplina și armonioasă dezvoltare a personalității sale, copilul trebuie să crească într-un mediu familial, într-o atmosferă de fericire, dragoste și înțelegere, [...]”

Art. 3 alin. (1)

„În toate deciziile care îi privesc pe copii, fie că sunt luate de instituții publice sau private de ocrotiri sociale, de către tribunale, autorități administrative sau de organe legislative, interesele superioare ale copilului trebuie să fie luate în considerare cu prioritate.”

Art. 9 alin. (3)

„Statele părți vor respecta dreptul copilului separat de cei doi părinți ai săi sau de unul din ei, de a întreține relații persoanele și contacte directe cu cei doi părinți ai săi, afară dacă acest lucru este contrar interesului superior al copilului.”

Art. 10 alin. (2)

„Un copil ai cărui părinți au reședința în state diferite are dreptul de a întreține, în afara unor situații excepționale, relații personale și contacte directe regulate cu ambii părinți. În acest scop și în conformitate cu obligația care revine statelor părți rezultând din art. 9 paragraful 1, statele părți vor respecta dreptul pe care îl au copilul și părinții săi de a părăsi orice țară, inclusiv pe a lor, și de a reveni în propria lor țară. Dreptul de a părăsi orice țară nu poate fi limitat decât de restricțiile prevăzute de lege și care sunt necesare pentru protecția securității naționale, ordinea publică, sănătatea publică sau moralitatea publică sau drepturile și libertățile altora și care sunt compatibile cu celelalte drepturi recunoscute în prezenta convenție. ”

Art. 11

„1. Statele părți vor lua măsuri pentru a combate acțiunile ilegale de deplasare și de împiedicare a reîntoarcerii copiilor în străinătate.

2. În acest scop, statele părți vor favoriza încheierea de acorduri bilaterale și multilaterale sau aderarea la acordurile existente. ”

10. Codul penal

Art. 307

„Reținerea de către un părinte a copilului său minor, fără consimțământul celuilalt părinte [...] căreia i-a fost încredințat minorul potrivit legii, se pedepsește cu închisoare de la o lună la 3 luni sau cu amendă.

Cu aceeași pedeapsă se sancționează fapta persoanei căreia i s-a încredințat minorul prin hotărâre judecătorească, spre creștere și educare, de a împiedica în mod repetat pe oricare dintre părinți să aibă legături personale cu minorul, în condițiile stabilite de părți sau de către organul competent.

Acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Împăcarea părților înlătură răspunderea penală.”

În drept

I. Observație preliminară privind obiectul litigiului

124. În primul rând, Curtea observă că, în observațiile sale suplimentare și în numeroase comunicări ulterioare, reclamantul reiterează o parte din capetele de cerere pe care le-a prezentat la stadiul admisibilității cererii, printre care, în special, faptul că programul său de vizitare a copilului a fost redus în mod abuziv prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005.

125. În această privință, Curtea reamintește că obiectul litigiului pe care trebuie să îl soluționeze pe fond este delimitat de decizia sa privind admisibilitatea și că, în principiu, nu are competența să cunoască doleanțele declarate inadmisibile [a se vedea, în special, *Lamanna împotriva Austriei*, nr. 28923/95, pct. 23, 10 iulie 2001, și, *mutatis mutandis*, *Thlimmenos împotriva Greciei* (GC), nr. 34369/97, pct. 28, CEDO 2000-IV]. Prin decizia din 12 februarie 2008, Curtea a declarat admisibil doar capătul de cerere întemeiat de reclamant pe art. 8 din convenție și referitor la măsurile luate de autoritățile naționale pentru protejarea dreptului său

de a avea relații personale cu fiica sa în contextul deplasării în Statele Unite. În consecință, Curtea se va limita la examinarea capătului de cerere declarat admisibil.

II. Cu privire la pretinsa încălcare a art. 8 din convenție

126. Reclamantul pretinde o atingere adusă dreptului său la respectarea vieții sale de familie, astfel cum este garantat de art. 8 din convenție, formulat după cum urmează:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

A. Argumentele părților

1. Reclamantul

127. Reclamantul consideră că faptul de a-i fi permis fiicei sale să emigreze în Statele Unite fără consimțământul său, reprezintă o încălcare a obligațiilor pozitive pe care autoritățile naționale le aveau, în temeiul art. 8 din convenție, de a facilita și proteja drepturile părintești de care beneficia în temeiul legislației române, și anume dreptul de a avea legături personale cu fiica sa minoră și de a „veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea profesională a copilului”. Astfel, acesta invocă faptul că se află în imposibilitatea de a își întâlni copilul sau de a îl vizita la domiciliu, ceea ce încalcă dreptul său de a avea legături directe cu fiica sa și de a veghea asupra acesteia. În plus, invocă faptul că se află în imposibilitatea de a își întâlni copilul în afara domiciliului său sau al copilului sau de a îl vizita la domiciliu, de a îi trimite scrisori sau mesaje electronice sau de a primi astfel de mesaje la rândul său, ceea ce încalcă dreptul său de a avea legături directe cu fiica sa și de a veghea asupra acesteia. Pe de altă parte, încălcarea drepturilor sale părintești a fost recunoscută de Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului în scrisoarea sa din 14 ianuarie 2008 (supra, pct. 86). În plus, în baza declarației avocatului său american din 18 ianuarie 2008, reclamantul indică faptul că nu există vreo dispoziție în dreptul american sau în Convenția de la Haga care să îi permită să obțină o decizie prin care să i se atribuie dreptul de vizitare a fiicei sale în Statele Unite (supra, pct. 76).

128. De asemenea, acesta evidențiază că hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005, prin care i se reducea dreptul de vizitare la trei săptămâni pe an nu a produs efecte decât odată cu plecarea fiicei sale în Statele Unite pentru a-și stabili domiciliul. Reclamantul subliniază că, în conformitate cu declarațiile fostei sale soții, făcute la trecerea frontierei, călătoriile efectuate până în prezent aveau ca scop turismul și studiile. Prin urmare, regimul de vizitare în vigoare este cel stabilit prin hotărârea din 21 noiembrie 2002, prin care dobânda dreptul, în principal, la un sfârșit de săptămână la fiecare două săptămâni, la două săptămâni în cursul vacanței școlare de vară și la o săptămână în cursul vacanței școlare de iarnă. Faptul că autoritățile naționale au autorizat plecarea copilului pentru o perioadă de mai multe luni este o încălcare gravă a dreptului său de vizitare.

129. Citând cauza *Păduraru împotriva României* (nr. 63252/00, hotărârea din 1 decembrie 2005), reclamantul reproșează lipsa de coerență în plan legislativ în ceea ce privește deplasarea și emigrarea copiilor. În această privință, el invocă faptul că dispozițiile Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului sunt contrare celor ale Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, ceea ce creează un climat de incertitudine juridică, care afectează drepturile părintești.

130. Reclamantul invocă faptul că toate procedurile care duc la înapoierea temporară a fiicei sale sunt rezultatul eforturilor sale. De fiecare dată când a sesizat autoritățile române, acestea din urmă fie au refuzat să intervină, fie au făcut acest lucru după perioade considerabile de timp. Astfel, la momentul primei deplasări a fiicei sale, Ministerul Justiției, în calitate de autoritate centrală însărcinată cu aplicarea respectivei convenții, a refuzat inițierea unei proceduri în fața instanțelor interne pentru constatarea caracterului ilicit al deplasării. În plus, ministerul nu a efectuat nici un demers în vederea localizării fiicei sale, în conformitate cu art. 7 din Convenția de la Haga.

131. Reclamantul consideră, de asemenea, că, autorizând a doua și a treia deplasare a fiicei sale în Statele Unite la 2 februarie și 23 septembrie 2006, poliția de frontieră a încălcat încă o dată obligațiile care îi reveneau în temeiul Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și al Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, ținând seama de faptul că i s-a permis fostei sale soții să părăsească teritoriul României, împreună cu copilul, fără a se verifica existența unor documente justificative în scopul declarat al călătoriei, și anume turism, vizită și studii, în ciuda numeroaselor sale notificări care includeau refuzul său în ceea ce privește emigrarea copilului.

132. De asemenea, reclamantul deplânge durata procedurilor inițiate în fața Tribunalului București în conformitate cu Convenția de la Haga, și care s-au încheiat prin hotărârile din 5 mai 2005, 18 iulie 2006 și 20 martie 2008, precum și rezultatul ultimelor două proceduri. În ceea ce privește, în special, cea de-a doua procedură, reclamantul se plânge și de lipsa de interes din partea Ministerului Justiției, care s-a limitat la inițierea respectivei proceduri, fără a participa totuși la ședințele de judecată în fața instanței sau fără a depune concluzii scrise. Pe de altă parte, acesta denunță și lipsa unui răspuns din partea Ministerului Justiției la cererea sa care viza o măsură provizorie care să împiedice ieșirea copilului din țară în 2006, măsură întemeiată pe art. 7 din Convenția de la Haga.

133. De asemenea, reclamantul denunță inactivitatea autorităților locale din Cluj-Napoca, însărcinate cu protecția drepturilor copilului, și anume Serviciul Autoritate Tutelară din cadrul primăriei și Direcția Generală de Asistență Socială și Protecție a Copilului Cluj, care, deși informate de reclamant de riscurile de abuz, răpire, deșcolarizare sau implicare într-o sectă religioasă care recomanda interzicerea accesului copilului la tatăl său, nu au inițiat nicio anchetă. Reclamantul consideră că inactivitatea autorităților citate anterior este și rezultatul relațiilor de subordonare politică, primarul Clujului, care este și șeful Serviciului Autoritate Tutelară Cluj și avocatul fostei sale soții în diferitele proceduri interne, fiind membri ai aceluiași partid politic.

134. Reclamantul pretinde și neîndeplinirea de către autoritățile școlare și, în special, de către Inspectoratul Școlar Județean Cluj, a obligațiilor lor, care a permis deșcolarizarea fiicei sale în plin an școlar, fără a îl informa, și în lipsa oricărei anchete cu privire la acest subiect. Acesta adaugă că inspectorul general al inspectoratului școlar citat este și unul dintre apropiații primarului Municipiului Cluj.

135. În sfârșit, reclamantul menționează că opunerea mamei copilului la executarea hotărârilor pronunțate în favoarea reclamantului nu a fost sancționată de autoritățile naționale care, de altfel, nu au luat nicio măsură provizorie pentru a împiedica părăsirea țării de către copil în cursul anchetei penale.

2. Guvernul

136. În primul rând, Guvernul invocă faptul că reclamantul a beneficiat de mai multe programe de vizitare succesive, stabilite de instanțele naționale. Acesta a considerat că, după confirmarea hotărârii din 21 iunie 2004 a Judecătoriei Cluj-Napoca prin hotărârea din 10 noiembrie 2005, pronunțată de Curtea de Apel Târgu-Mureș, și după plecarea copilului în Statele Unite, reclamantul beneficiază de un program de vizitare anual de trei săptămâni. Acesta subliniază faptul că hotărârea din 21 iunie 2004 face referire la plecarea efectivă a

copilului din țară, fără a indica scopul unei astfel de plecări, precum, de exemplu, emigrare, vizită sau studii. În sprijinul afirmațiilor sale, acesta citează concluziile hotărârii din 24 iulie 2007 a Tribunalului Timiș (a se vedea supra, pct. 59), care a reținut că, după obținerea permisului de reședință permanentă în decembrie 2004 și după înscrierea definitivă a copilului la școală în Statele Unite, se putea considera în mod rezonabil că era vorba de o plecare efectivă a copilului. Hotărârea Tribunalul București din 20 martie 2008 confirmă, de asemenea, această abordare.

137. Guvernul acceptă o anumită contradicție între dispozițiile art. 18 alin. (2) din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului și cele de la art. 30 din Legea nr. 248/2005 privind deplasarea în străinătate a cetățenilor români. Cu toate acestea, trebuie remarcat faptul că, în speță, dispozițiile Legii nr. 248/2005 reglementează domeniul specific al deplasării cetățenilor români în străinătate. Prin urmare, conform principiului interpretării legilor, conform căruia „*specialia generalibus derogant*”, dispozițiile Legii nr. 272/2004 nu sunt aplicabile. Guvernul afirmă că această abordare a fost deja confirmată de autoritățile administrative însărcinate cu aplicarea legilor menționate anterior și de către instanțele naționale, și prezintă mai multe exemple de hotărâri judecătorești în acest sens. În plus, acesta face trimitere la hotărârea definitivă din 24 iulie 2007 a Tribunalului Timiș (a se vedea supra, pct. 59) care a confirmat această interpretare, precum și la decizia Curții Constituționale din 6 noiembrie 2007 care examina, printre altele, o excepție de neconstituționalitate de la art. 30 alin. (1) lit. (c) din Legea nr. 248/2005 (a se vedea supra, pct. 115). Cu titlu subsidiar, Guvernul consideră că pretinsa incoerență legislativă nu a adus atingere exercitării dreptului reclamantului de a avea relații personale cu fiica sa.

138. Guvernul consideră că plecarea copilului în Statele Unite nu a afectat în niciun fel relațiile cu tatăl său și nici nu a generat o ruptură a relațiilor copil-părinte.

139. În ceea ce privește prima plecare a copilului în decembrie 2004, Guvernul consideră că termenul de șase luni, până la întoarcerea sa în iunie 2005, nu a afectat în mod iremediabil relațiile reclamantului cu copilul său, cu atât mai mult cu cât un nou program de vizitare anual de trei săptămâni a fost stabilit prin hotărârea din 21 iunie 2004 a Judecătoriei Cluj-Napoca. De asemenea, acesta subliniază că, după declararea plecării și neînapoierii copilului ca ilicite prin hotărârea din 5 mai 2005 a Tribunalului București, copilul s-a întors în România la 8 iunie 2005. În plus, mama nu s-a opus derulării noului program de vizitare de trei săptămâni. Guvernul menționează că Ministerul Justiției i-a comunicat reclamantului că putea iniția o procedură în temeiul art. 21 din Convenția de la Haga în vederea protejării dreptului său de vizitare pe teritoriul Statelor Unite. Cu toate acestea, reclamantul a solicitat aplicarea art. 3 din respectiva convenție care, potrivit avizului Ministerului Justiției, nu se aplică în speță.

140. De asemenea, Guvernul neagă orice încălcare a drepturilor reclamantului de către Poliția de Frontieră care i-a permis lui D.J. să părăsească țara cu copilul, în ciuda numeroaselor sale notificări prin care reclamantul își exprima refuzul privind emigrarea copilului. Acesta ia act de faptul că, în cursul anului 2005, când doar Legea 272/2004 era în vigoare, poliția de frontieră l-a informat pe reclamant că plecarea fiicei sale din România nu avea să fie permisă în lipsa acordului său. Copilul a părăsit țara la 2 februarie 2006, când Legea nr. 248/2005 era în vigoare, lege care nu mai impunea consimțământul reclamantului.

141. În ceea ce privește plecările copilului din februarie și septembrie 2006, precum și din august 2007, Guvernul evidențiază faptul că noul program anual de vizitare de trei săptămâni era executoriu și că mama copilului s-a întors în fiecare vară cu copilul pentru ca reclamantul să poată beneficia de programul menționat. În ceea ce privește, în special, exercitarea acestui program în 2008, Guvernul remarcă faptul că Ministerul Justiției a reacționat prompt la cererea reclamantului bazată pe Convenția de la Haga, care viza protejarea dreptului său de vizitare. Astfel, respectivul minister a trimis cererea reclamantului autorității centrale americane și ulterior răspunsul acesteia din urmă, însoțit de decizia Tribunalului Idaho din 22 iulie 2008 care viza întoarcerea copilului în România.

142. De asemenea, Guvernul consideră că durata procedurilor inițiate în baza Convenției de la Haga nu a fost excesivă. În ceea ce privește prima acțiune inițiată la 11 februarie 2005, acesta subliniază faptul că procedura a fost amânată doar de cinci ori pe perioade care nu au depășit două săptămâni. Astfel, la 14 martie 2005, cauza a fost amânată la cererea fostei soții a reclamantului, pentru ca aceasta să își poată pregăti apărarea, și la 7 aprilie 2005, la cererea reclamantului care dorea să fie informat cu privire la memoriul în apărare pregătit de partea adversă. În opinia sa, și durata celei de-a doua proceduri a fost rezonabilă având în vedere că a început prin acțiunea introdusă de Ministerul Justiției la 19 iunie 2006 și s-a încheiat prin decizia Tribunalului București din 18 iulie 2006. În orice caz, conform Guvernului, durata procedurilor menționate anterior nu a afectat în niciun fel relațiile reclamantului cu fiica sa. Guvernul nu s-a pronunțat asupra efectului duratei celei de-a treia proceduri întemeiate pe Convenția de la Haga, și anume cea care s-a încheiat prin decizia Tribunalului București din 20 martie 2008.

143. În sfârșit, Guvernul subliniază că autoritățile școlare l-au informat pe reclamant cu privire la motivul deșcolarizării copilului cu ocazia primei și celei de-a doua plecări ale acestuia și că reclamantul nu a solicitat în mod formal conducerii școlii să fie informat cu privire la activitățile și rezultatele școlare ale fiicei sale.

B. Motivarea Curții

1. Principiile elaborate de Curte în cauzele privind răpirea unui copil

144. Curtea a avut ocazia să elaboreze și să dezvolte principiile directe care trebuiau să o ghideze în chestiunea dacă, confruntate cu o situație de răpire a unui copil, autoritățile unui stat parte la convenție au respectat obligațiile care le reveneau în temeiul art. 8 din convenție [a se vedea, în special, *Maumousseau și Washington împotriva Franței*, nr. 39388/05, pct. 58-83, CEDO 2007, *Bianchi împotriva Elveției*, nr. 7548/04, pct. 76-85, 22 iunie 2006, *Monory împotriva României și Ungariei*, nr. 71099/01, pct. 69-85, 5 aprilie 2005, *Eskinazi și Chelouche împotriva Turciei* (dec.), nr. 14600/05, CEDO 2005-XIII (fragmente), *Karadžić împotriva Croației*, nr. 35030/04, pct. 51-54, 15 decembrie 2005, *Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei*, nr. 56673/00, pct. 48-52, CEDO 2003-V, *Sylvester împotriva Austriei*, nr. 36812/97 și 40104/98, pct. 55-60, 24 aprilie 2003, *Paradis împotriva Germaniei*, (dec.), nr. 4783/03, 15 mai 2003, *Guichard împotriva Franței* (dec.), nr. 56838/00, CEDO 2003-X, *Ignaccolo-Zenide împotriva României*, nr. 31679/96, pct. 94-96, CEDO 2000-I, și *Tiemann împotriva Franței și Germaniei* (dec.), nr. 47457/99 și 47458/99, CEDO 2000-IV].

145. Principiile care se degajează din această jurisprudență pot fi rezumate după cum urmează:

i. Art. 8 din convenție vizează, în esență, să protejeze individul împotriva ingerințelor arbitrare ale autorităților publice; în plus, acesta generează obligații pozitive inerente unei „respectări” efective a vieții de familie. În ambele cazuri, trebuie să se respecte echilibrul just între interesele concurente ale individului și ale societății în ansamblul său; de asemenea, în ambele cazuri, statul se bucură de o anumită marjă de apreciere.

ii. Scopul Curții nu este să înlocuiască autoritățile naționale competente să reglementeze chestiunile legate de încredințare și vizitare, ci să aprecieze din perspectiva convenției deciziile pe care aceste autorități le-au pronunțat în exercitarea puterii lor de apreciere. Astfel, ea trebuie să verifice dacă motivele care trebuie să justifice măsurile adoptate efectiv până la beneficierea, de către reclamant, de dreptul său la respectarea vieții de familie sunt relevante și suficiente având în vedere art. 8.

iii. În ceea ce privește, în special, obligația statului de a adopta măsuri pozitive, Curtea a declarat în repetate rânduri că art. 8 presupune dreptul unui părinte la măsuri care vizează înapoierea copiilor lor și obligația, pentru autoritățile naționale, de a le adopta.

iv. Astfel, aspectul decisiv constă în a afla dacă autoritățile naționale au luat toate măsurile care puteau fi cerute în mod rezonabil pentru a facilita exercitarea drepturilor privind încredințarea, autoritatea părintească și vizitarea, recunoscute unui părinte de legislația aplicabilă sau care rezultă din hotărârile judecătorești.

v. Cu toate acestea, obligația autorităților naționale de a lua măsuri în acest scop nu este absolută. Natura și sfera de aplicare a acestora depind de circumstanțele fiecărei spețe, dar înțelegerea și cooperarea tuturor persoanelor în cauză reprezintă întotdeauna un factor important. Dacă autoritățile naționale trebuie să încerce să faciliteze o astfel de colaborare, o obligație pentru ele de a recurge la măsuri coercitive în domeniu nu poate fi decât limitată: acestea trebuie să țină seama de interesele, drepturile și libertățile acestor persoane și, în special, de interesele superioare ale copilului și de drepturile pe care i le recunoaște art. 8 din convenție. În situația în care contactele cu părinții riscă să amenințe aceste interese sau să aducă atingere acestor drepturi, autoritățile naționale trebuie să vegheze la un echilibru just între acestea.

vi. Convenția nu trebuie interpretată izolat, ci, potrivit art. 31 alin. (3) lit. c) din Convenția de la Viena cu privire la dreptul tratatelor (1969), trebuie să se țină seama de orice normă relevantă din dreptul internațional aplicabil părții contractante.

vii. Obligațiile pe care art. 8 din convenție le impune statelor în ceea ce privește înapoierea unui copil părintelui său trebuie interpretate în lumina Convenției cu privire la drepturile copilului din 20 noiembrie 1989 și a Convenției de la Haga din 25 octombrie 1980 asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii. Acestor două convenții li s-a adăugat, mai recent, Convenția asupra relațiilor personale care privesc copii, adoptată în cadrul Consiliului Europei la 15 mai 2003 și intrată în vigoare pentru România la 1 noiembrie 2007.

viii. De asemenea, Curtea reiterează principiul bine stabilit în jurisprudența sa conform căruia scopul convenției nu este de a proteja drepturile, nu teoretice sau iluzorii, ci pe cele concrete și efective (*Artico împotriva Italiei*, hotărârea din 13 mai 1980, seria A nr. 37, p. 16, pct. 33). În această perspectivă, ea reamintește că respectarea efectivă a vieții de familie impune ca viitoarele relații între părinte și copil să se soluționeze doar pe baza tuturor elementelor relevante și nu prin simpla scurgere a timpului. De asemenea, în baza art. 8, aceasta poate viza și modul și durata procesului decizional.

2. Aplicarea în speță a principiilor menționate

146. Curtea constată că prezenta cauză acoperă numeroase proceduri inițiate în special de reclamant. Pe de altă parte, nu este exclus ca alte proceduri să fi avut loc sau să fie în curs. În consecință, Curtea urmează să examineze cauza doar în baza elementelor de care dispune. De asemenea, aceasta recunoaște că, în speță, autoritățile se confruntau cu o situație dificilă în fapt și în drept, care se datora în special relației conflictuale între părinți.

147. Apoi, Curtea ia act de faptul că părțile au opinii divergente cu privire la diverse elemente de fapt și de drept privind drepturile părintești ale reclamantului a căror clarificare este indispensabilă unei analize aprofundate cu privire la temeinicia alegărilor acestuia din urmă. În consecință, Curtea trebuie să stabilească elementele pe care își va întemeia raționamentul.

a) Drepturile părintești ale reclamantului

i) Cu privire la întinderea drepturilor părintești ale reclamantului

148. Curtea ia act de faptul că reclamantul denunță, în principal, pretinsa inactivitate a autorităților naționale care nu au luat măsuri pentru protejarea drepturilor sale părintești în contextul deplasărilor copilului în străinătate.

149. În observațiile sale suplimentare, reclamantul îi reproșează Curții faptul că a limitat obiectul prezentei proceduri la dreptul său de a avea relații personale cu fiica sa, acest drept fiind, la rândul său, redus la dreptul de vizitare și de găzduire. Trebuie să se remarce faptul că, în conformitate cu legislația românească, drepturile sale părintești includ dreptul la relații personale cu fiica sa minoră, precum și dreptul de a „veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea sa profesională”. În temeiul dispozițiilor art. 43 § 3 C. fam. și art. 15 din Legea nr. 272/2004, acesta invocă faptul că, spre deosebire de un părinte decăzut din drepturile părintești, care poate, la rândul său, beneficia, în anumite condiții, de dreptul de a avea relații personale cu fiica sa, acesta beneficiază și de dreptul de a veghea asupra copilului său, drept care, în opinia sa, intră sub incidența a ceea ce se numește, în mod comun, dreptul de a-i fi încredințat copilul. Acesta nu își poate întâlni sau vizita fiica la domiciliul său, de a îi scrie scrisori sau mesaje electronice sau de a primi din partea acesteia, ceea ce încalcă dreptul său de a avea contacte directe și de a veghea asupra ei.

150. În primul rând, Curtea precizează că nu trebuie să efectueze o încadrare a aspectelor care intră sub incidența dreptului privind încredințarea sau vizitarea copilului, conform legislației românești. Totuși, aceasta notează că, după încredințarea copilului mamei, reclamantul s-a limitat la a solicita instanțelor interne să stabilească modalitățile de exercitare a unui singur drept părintesc, și anume cel de găzduire a fiicei sale la domiciliul său (a se vedea supra, pct. 8-22, și, în același sens, *C. împotriva Finlandei*, nr. 18249/02, pct. 61, 9 mai 2006). Aceasta în ciuda solicitării autorităților administrative (a se vedea supra, pct. 31 și 86) sau judiciare (a se vedea supra, pct. 21), conform căreia instanțele trebuie să stabilească modalitățile de exercitare a tuturor drepturilor sale părintești.

151. Reiese din documentele prezentate de părțile la dosar că, după deplasările fiicei sale în Statele Unite, reclamantul nu a răspuns invitațiilor Ministerului Justiției, autoritatea centrală în sensul Convenției de la Haga, de a preciza dacă dorea să se prevaleze de dispozițiile art. 21 din respectiva convenție în vederea organizării și protejării dreptului său de vizitare (a se vedea supra, pct. 31 și 78, și pentru domeniul de aplicare al acestui articol, supra, pct. 119). Conform practicii autorităților centrale în domeniu, reclamantul putea invoca drepturile sale prin intermediul Convenției de la Haga, chiar în lipsa determinării lor de instanțele naționale (a se vedea supra, pct. 121). În plus, Curtea ia act de faptul că reclamantul a fost reprezentat de-a lungul acestor proceduri de mai mulți avocați români și de un avocat american. Prin urmare, acesta nu poate pretinde că nu a beneficiat de avizul unui specialist în domeniu.

152. În plus, bazându-se pe declarația din 18 ianuarie 2008 a avocatului său din Statele Unite, reclamantul susține și că îi era imposibil să obțină o decizie privind dreptul său de vizitare în Statele Unite. Cu toate acestea, Curtea ia act de faptul că, în declarația sa citată anterior, avocatul reclamantului atestă că instanțele americane aveau totuși competența de a decide punerea în executare a dreptului de vizitare al reclamantului stabilit de instanțele române (a se vedea supra, pct. 76). Pe de altă parte, acest fapt este confirmat și de decizia din 22 iulie 2008, prin care Tribunalul Idaho a dispus întoarcerea copilului în România, pentru ca reclamantul să își poată exercita dreptul de vizitare. În plus, Curtea nu poate specula cu privire la rezultatul unei proceduri întemeiate pe dispozițiile art. 21 din Convenția de la Haga, dispoziții care trebuie să ofere o structură pentru exercitarea dreptului de vizitare, în accepțiunea sa largă, în absența unei cereri a reclamantului în acest sens.

153. În speță, eforturile reclamantului sunt bazate pe întoarcerea permanentă a copilului în România. În același sens, Curtea ia act de faptul că, la 23 iunie 2005, după prima întoarcere a fiicei sale din Statele Unite, reclamantul a inițiat o procedură care viza atribuirea încredințării copilului, procedură care este pendinte la ora actuală. În această privință, ea ia act de faptul că, prin hotărârea din 21 martie 2008, Judecătoria Brașov i-a încredințat-o pe fiica sa. Totuși, această hotărâre nu este încă definitivă, astfel încât nu poate fi executată.

ii) Cu privire la programele de vizitare de care a beneficiat reclamantul de-a lungul timpului

154. Curtea observă că, atât în fața instanțelor și a autorităților interne, cât și în fața Curții, reclamantul invocă imposibilitatea de a beneficia de programul său lunar de vizitare stabilit prin hotărârea definitivă a Judecătoriei Cluj-Napoca din 21 noiembrie 2002. Acesta consideră că programul anual de vizitare de trei săptămâni, stabilit prin hotărârea definitivă a Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005 nu se aplică încă. Mai exact, acesta consideră că expresia „plecarea efectivă a copilului din România”, folosită de Curtea de Apel Târgu-Mureș în hotărârea citată anterior, se referă în realitate la emigrarea copilului și, prin urmare, la stabilirea domiciliului său în străinătate. Conform declarațiilor fostei sale soții, făcute în fața autorităților de frontieră și în fața instanțelor, copilul și-a păstrat domiciliul în România, la Cluj-Napoca. Cu privire la acest aspect, reclamantul le reproșează autorităților de frontieră faptul că i-au permis lui D.J. și fiicei sale să părăsească țara pentru Statele Unite pentru ca, conform acestuia, să își stabilească domiciliul în respectivul stat, ceea ce contrazice declarațiile fostei sale soții.

155. Curtea reamintește că este de competența instanțelor naționale, în special instanțelor jurisdicționale, să interpreteze și să aplice dreptul intern (a se vedea, *Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, hotărârea din 24 octombrie 1979, seria A nr. 33, p. 20, pct. 46). Același lucru li se aplică și hotărârilor judecătorești. Pe de altă parte, Curtea observă că, prin scrisoarea din 25 iunie 2008, adresată Curții, reclamantul recunoaște că scopul prezentei proceduri nu este de a determina Curtea să stabilească programul de vizitare de care beneficiază. În consecință, Curtea nu va interpreta hotărârea Curții de Apel Târgu-Mureș din 10 noiembrie 2005. În schimb, aceasta ia act de faptul că multe alte instanțe naționale s-au pronunțat asupra acestei chestiuni. Astfel, prin hotărârea definitivă din 24 iulie 2007, Tribunal Timiș a reținut că, după obținerea permisului de reședință permanentă în decembrie 2004 și după înscrierea definitivă a copilului la școală în Statele Unite, se putea considera în mod rezonabil că era vorba de o plecare efectivă a copilului în sensul hotărârii din 10 noiembrie 2005. Hotărârea definitivă a Tribunalului București din 26 mai 2008 urmează aceeași abordare. Ținând seama de faptul că această interpretare nu pare arbitrară, Curtea poate admite că, după adoptarea hotărârii din 10 noiembrie 2005 și după plecarea copilului la 2 februarie 2006, reclamantul a beneficiat de un program anual de vizitare de trei săptămâni în timpul vacanței de vară, programul lunar de vizitare stabilit de Judecătoria Cluj-Napoca la 21 noiembrie 2002 nemaifiind aplicabil.

iii) Cu privire la dreptul reclamantului de a se opune deplasării copilului în străinătate

156. Părțile au păreri diferite și în ceea ce privește sfera de aplicare a dreptului reclamantului de a se opune deplasării în copilului în străinătate.

157. Curtea ia act de faptul că, la prima ieșire a copilului din țară, la 3 decembrie 2004, nu exista nicio dispoziție legală care să impună consimțământul său în ceea ce privește deplasarea. Ordonanța Guvernului nr. 65 din 28 august 1997 privind regimul pașapoartelor în România includea, la momentul respectiv, doar dispoziții privind eliberarea de pașapoarte pentru copii.

158. După intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, respectiv 1 ianuarie 2005, și în conform cu dispozițiile art. 18 alin. (2)

din această lege, consimțământul reclamantului pentru deplasarea copilului în străinătate era necesar. Orice litigiu între părinți cu privire la acest aspect era de competența instanțelor interne.

159. După intrarea în vigoare a Legii nr. 248/2005 privind regimul liberei circulații a cetățenilor români în străinătate, la 29 ianuarie 2006, și în temeiul art. 30 alin. (1) lit. c) din această lege, consimțământul părintelui căruia nu i-a fost încredințat copilul nu mai este necesar pentru deplasarea copilului în străinătate.

160. Curtea ia act de faptul că reclamantul îi reproșează guvernului pârât lipsa de coerență în plan legislativ în materie de deplasare și emigrarea copiilor, și în special contradicția dintre dispozițiile Legii nr. 272/2004 și cele ale Legii nr. 248/2005, care genera un climat general de incertitudine juridică care afecta exercitarea drepturilor sale părintești.

161. Ca și Guvernul, Curtea ia act de faptul că instanțele interne au examinat deja această chestiune de drept. Astfel, prin hotărârea sa definitivă din 24 iulie 2007 (a se vedea supra, pct. 59), Tribunalul Timiș dorea să aplice dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 situației de fapt. În plus, deciziile instanțelor naționale furnizate de Guvern confirmă această abordare. În sfârșit, prin decizia din 6 noiembrie 2007, Curtea Constituțională a stabilit constituționalitatea dispozițiilor în litigiu din Legea nr. 248/2005.

162. Având în vedere cele de mai sus, Curtea consideră că, în speță, nu era vorba de o incoerență legislativă care să poată afecta în sine drepturile părintești ale reclamantului. Astfel, în examinarea temeiniciei capătului de cerere al reclamantului, aceasta va pleca de la premisa conform căreia dispozițiile art. 30 alin. (1) lit. c) din Legea nr. 248/2005 sunt singurele care se aplică după intrarea lor în vigoare la 29 ianuarie 2006, și că un părinte poate părăsi țara cu copilul care i-a fost încredințat, chiar și fără consimțământul celuilalt părinte.

b) Măsurile luate de autoritățile naționale pentru protecția drepturilor părintești ale reclamantului

163. Curtea subliniază caracterul singular al prezentei cauze în sensul că aceasta nu vizează nici adoptarea unui ordin de înapoiere de către autoritățile naționale ale Guvernului pârât (a se vedea, *Eskinazi și Chelouche*, citată anterior, și *Bianchi*, citată anterior), nici măsurile adoptate de autoritățile naționale în executarea unui astfel de ordin de înapoiere (a se vedea *Maire împotriva Portugaliei*, nr. 48206/99, CEDO 2003-VII, *Iglesias Gil și A.U.I. împotriva Spaniei*, citate anterior, *Ignaccolo-Zenide*, citate anterior), în temeiul Convenției de la Haga. În speță, reclamantul reproșează în primul rând autorităților administrative și judiciare românești faptul că au refuzat să ia toate măsurile necesare pentru a asigura înapoierea imediată a copilului deplasat, în calitatea lor de autorități ale statului pârât în sensul Convenției de la Haga. În special, acesta se referă la demersurile lor în adoptarea de decizii prealabile, întemeiate pe art. 15 din convenția citată anterior și care vizau caracterul legal al deplasării și neînapoierii copilului și măsuri provizorii în temeiul art. 7 din respectiva convenție.

164. Curtea evidențiază că reiese din dispozițiile Convenției de la Haga că autoritățile centrale trebuie să ia toate măsurile corespunzătoare pentru a asigura înapoierea imediată a copiilor deplasați ilegal; în această privință, Convenția de la Haga prevede că trebuie considerată „ilicită” o deplasare care a avut loc prin încălcarea unui „drept privind încredințarea”, care include dreptul cu privire la îngrijirile cuvenite persoanei copilului și, în special, pe cel de a hotărî asupra locului reședinței sale. În consecință, art. 8 din convenție, interpretat în lumina Convenției de la Haga, nu impune autorităților naționale obligații pozitive care vizează înapoierea copilului dacă persoana în cauză deține doar un drept de vizitare (a se vedea, *Guichard împotriva Franței*, citată anterior).

165. În speță, Curtea ia act de faptul că prima deplasare a copilului în Statele Unite a avut loc la 3 decembrie 2004. În ceea ce privește pretinsa inactivitate a autorităților române în localizarea copilului după această dată, Curtea ia act de faptul că copilul se afla pe teritoriu

american și că autoritatea centrală americană a fost însărcinată cu localizarea copilului, ceea ce nu pare incoerent în lumina dispozițiilor art. 7 alin. (2) lit. a) din Convenția de la Haga (supra, pct. 117). De asemenea, Curtea constată că reclamantul a putut localiza copilul și a putut solicita și obține întoarcerea copilului său în România (a se vedea, în același sens, *Glaser împotriva Regatului Unit*, nr. 32346/96, pct. 75-76, 19 septembrie 2000).

166. Curtea ia act de faptul că reclamantul a sesizat mai multe autorități naționale pentru a obține întoarcerea copilului. Singura autoritate care s-a declarat competentă să ia măsuri în circumstanțele deosebite ale cauzei a fost Ministerul Justiției, în calitatea sa de autoritate centrală a Convenției de la Haga. Totuși, Curtea observă că Ministerul Justiției i-a comunicat reclamantului, în primul rând, limitele intervenției sale: acesta nu putea iniția o procedură în vederea înapoierii copilului din cauză că reclamantului nu i-a fost încredințat copilul, astfel cum solicită art. 3 din convenție; în schimb, acesta avea dreptul să-și protejeze dreptul de vizitare recunoscut de lege și stabilit de instanțele naționale, prin intermediul procedurilor de cooperare prevăzute la art. 21 din Convenția de la Haga. Reiese din documentele de care dispune Curtea că ministerul l-a invitat pe reclamant să îi comunice dacă dorea să folosească dispozițiile citate anterior, dar că reclamantul nu a răspuns acestei invitații.

Curtea constată că Ministerul Justiției și-a menținut poziția pe întreaga durată a procedurilor inițiate de reclamant în temeiul Convenției de la Haga, chiar dacă acesta a sesizat Tribunalul București cu o cerere întemeiată pe art. 15 din Convenția de la Haga în urma insistențelor reclamantului după a doua deplasare a copilului în Statele Unite (a se vedea supra, pct. 47 și 48). Prin urmare, nu i se poate reproșa o lipsă de diligență în conduita sa în procedurile prin care reclamantul cerea înapoierea copilului în conformitate cu art. 3 din Convenția de la Haga (a se vedea, *a contrario*, *Monory împotriva României și Ungariei*, citată anterior, pct. 74 și urm.).

167. Instanțele române sunt de aceeași părere atunci când refuză să sancționeze Ministerul Justiției pentru pretinse încălcări ale Convenției de la Haga (în special ale art. 7) sau ale legislației naționale, invocate de reclamant în procedurile inițiate împotriva acestui minister în 2007 și 2008 (a se vedea supra, pct. 87 și 90). Curtea nu identifică niciun element care să sugereze că, în speță, concluziile instanțelor naționale erau arbitrare sau contrare dispozițiilor legislației interne sau internaționale aplicabile. De asemenea, Curtea evidențiază că deciziile au fost luate la încheierea procedurilor contradictorii în cursul cărora reclamantul a putut prezenta observațiile și mijloacele pe care le-a considerat necesare, precum și argumente în sprijinul afirmațiilor sale.

168. Spre deosebire de Ministerul Justiției, Tribunalul București a ales o cu totul altă abordare. Astfel, într-o primă etapă, prin decizia din 5 mai 2005, instanța a admis acțiunea reclamantului, întemeiată pe art. 3 din Convenția de la Haga, și a declarat deplasarea și neînapoierea copilului ca ilicite. Instanța și-a întemeiat decizia pe sfera de aplicare a dreptului de vizitare al reclamantului, stabilit prin hotărârea definitivă din 21 noiembrie 2002 a Judecătoriei Cluj-Napoca, și pe faptul că fosta sa soție a hotărât singură cu privire la mai multe aspecte ale vieții copilului. Curtea nu identifică niciun element arbitrar sau contrar convenției în această hotărâre.

169. Poziția Tribunalului București s-a modificat totuși atunci când a trebuit să analizeze plecările copilului din 2 februarie 2006 și 13 august 2007. Astfel, prin două decizii diferite din 18 iulie 2006 și 20 martie 2008, instanța a considerat că, la aceste date, programul de vizitare de care beneficia reclamantul fiind limitat la trei săptămâni pe an, între 20 iulie și 11 august, acesta nu era încălcat de deplasarea copilului. În plus, reclamantul nu mai dispunea de un drept de contestație în ceea ce privește deplasarea copilului în străinătate, ținând seama de intrarea în vigoare a Legii nr. 248/2005.

170. În primul rând, Curtea reamintește că a trebuit să se pronunțe deja cu privire la decizii privind caracterul ilegal al deplasării și neînapoierii unui copil în sensul Convenției de la Haga. Astfel, în cauza *Eskinazi și Chelouche împotriva Turciei* [(dec.), nr. 14600/05, CEDO 2005-XIII (fragmente)], aceasta a subliniat că instanțele care se bazau pe această chestiune nu

soluționează chestiuni referitoare la exercitarea drepturilor părintești sau statutul personal al copilului: acestea doar constată, având în vedere toate elementele de la dosar, dacă deplasarea copilului sau neînapoierea sa pot fi calificate ca „ilicite” în sensul Convenției de la Haga, ținând seama de drepturile existente ale părinților.

Apoi, Curtea reamintește că nu trebuie să substituie propria sa apreciere a faptelor și probelor celei a instanțelor interne, sarcina sa fiind să se asigure că mijloacele de probă au fost prezentate astfel încât să garanteze un proces echitabil (*Tiemann împotriva Franței și Germaniei*, citată anterior). Curtea observă că Tribunalul București a apreciat credibilitatea diverselor mijloace de probă prezentate în lumina circumstanțelor cauzei și a motivat în mod corespunzător deciziile sale în această privință. În speță, Curtea evidențiază că deciziile în litigiu au fost luate la încheierea procedurilor contradictorii în cursul cărora reclamantul, reprezentat de avocatul său, a putut prezenta observațiile și mijloacele pe care le-a considerat necesare, precum și susțineri ale argumentelor sale. Nu reiese că această instanță a tras concluzii arbitrare din faptele care i-au fost prezentate sau că a depășit limitele unei interpretări rezonabile a dispozițiilor legale aplicabile prezentei spețe.

171. Totuși, Curtea reamintește că caracterul corespunzător al unei măsuri se analizează în funcție de rapiditatea punerii sale în aplicare. Procedurile referitoare la înapoierea unui copil răpit, inclusiv procedurile prealabile sau executarea deciziilor pronunțate la încheierea acestora, impun un tratament urgent, deoarece trecerea timpului poate avea consecințe iremediabile pentru relațiile dintre copii și părinții care nu locuiesc cu ei.

172. În speță, Curtea ia act de faptul că prima procedură în fața Tribunalului București s-a desfășurat pe parcursul a două luni și jumătate, între 11 februarie 2005, data cererii reclamantului, și 5 mai 2005, data hotărârii definitive a Tribunalului București.

173. În ceea ce privește a doua procedură întemeiată pe art. 15 din Convenția de la Haga, Curtea ia act de faptul că a durat cel puțin trei luni, între 15 iunie 2006, dată la care Ministerul Justiției a formulat cererea în fața instanței, și 22 septembrie 2006, când decizia Tribunalului București din 18 iulie 2006 a fost comunicată reclamantului (*Soares Fernandes împotriva Portugaliei*, nr. 59017/00, pct. 17, 8 aprilie 2004), data la care această decizie a fost tradusă și trimisă autorităților americane nefiind cunoscută.

174. Cea de-a treia procedură a durat din 4 octombrie 2007 până la 10 aprilie 2008, dată la care decizia din 20 martie 2008 a fost notificată reclamantului, adică aproximativ șase luni.

175. Curtea constată că art. 11 din Convenția de la Haga impune ca autoritățile judiciare și administrative sesizate să acționeze „de urgență” în vederea înapoierii copilului, orice inacțiune care depășește cele șase săptămâni putând genera o cerere de motivare (a se vedea, pentru textul acestei dispoziții, supra, pct. 117 și, pentru cazurile de aplicare, hotărârile *Ignaccolo-Zenide*, citată anterior, pct. 102, *Monory*, citată anterior, pct. 82, și *Bianchi*, citată anterior, pct. 94, *Iosub Caras împotriva României*, nr. 7198/04, pct. 38, 27 iulie 2006, și mai recent *Carlson împotriva Elveției*, n° 49492/06, pct. 76, 6 noiembrie 2008).

176. Totuși, aceasta consideră că, în circumstanțele specifice ale prezentei cauze, perioadele de timp scurse nu au fost nejustificate: instanța a amânat pronunțarea de mai multe ori în scopul unic de a asigura respectarea principiului contradictorialității și al egalității armelor în procedură (a se vedea pct. 32-36 pentru prima procedură și pct. 74-77 pentru a treia procedură). În plus, nimic nu indică o lipsă a activității instanței în demersul său. În sfârșit, reclamantul nu a informat Curtea cu privire la rezultatul procedurii de înapoiere a copilului, inițiată în fața autorităților americane în care dorea să utilizeze deciziile Tribunalului București pronunțate în procedurile inițiate după a doua și a patra plecare a fiicei sale.

177. De asemenea, Curtea ia act de faptul că, în ceea ce privește prima plecare a copilului, calificată ca ilicită de Tribunalul București, autoritățile române au ales să o sancționeze penal pe mama copilului. Astfel, aceasta a fost sancționată cu amendă. Prin urmare, nu li se poate reproșa autorităților penale naționale o lipsă completă a activității. În plus, dacă este adevărat că amenda nu era ridicată, Curtea subliniază că, în speță, era vorba doar de un act punctual și nu de o situație continuă (deplasările ulterioare ale copilului nemaifiind considerate ilicite de

instanță) care să necesite măsuri mai consecvente din partea autorităților (a se vedea, de exemplu, *Hansen împotriva Turciei*, nr. 36141/97, pct. 107, 23 septembrie 2003, și *Karadžić împotriva Croației*, nr. 35030/04, pct. 61, 15 decembrie 2005).

178. Ținând seama de elementele cauzei, astfel cum au fost definite la pct. 154-155, Curtea consideră că, după adoptarea hotărârii din 10 noiembrie 2005 a Curții de Apel Târgu-Mureș, art. 8 din convenție, interpretat în lumina Convenției de la Haga, le impunea autorităților române adoptarea de măsuri care vizau în special înapoierea copilului pentru exercitarea dreptului anual de vizitare de trei săptămâni al reclamantului. Ceea ce s-a și întâmplat când reclamantul a solicitat protejarea dreptului său de vizitare în cursul verii lui 2008, în conformitate cu Convenția de la Haga. Cu privire la acest aspect, Curtea ia act de faptul că răspunsul autorității centrale române a fost prompt. Astfel, la 11 iulie 2008, Ministerul Justiției a trimis autorității centrale americane memoriul reclamantului din 1 iulie 2008. De asemenea, la 22 iulie 2008, aceasta a trimis autorității centrale americane cererea reclamantului din 19 iulie 2008 privind dosarul de imigrare al copilului. La 22 iulie 2008, Tribunalul Idaho a dispus înapoierea copilului.

179. Având în vedere cele de mai sus, Curtea concluzionează că autoritățile române însărcinate cu aplicarea Convenției de la Haga, și anume Ministerul Justiției și instanțele, au depus eforturi care pot fi considerate în mod rezonabil adecvate și suficiente pentru a favoriza exercitarea drepturilor părintești care i-au fost recunoscute reclamantului și că, astfel, acestea nu au adus atingere dreptului la respectarea vieții de familie a reclamantului, în circumstanțele specifice ale cauzei.

180. Pe de altă parte, având în vedere circumstanțele specifice ale prezentei cauze, conform Curții, niciun act sau nicio omisiune a celorlalte autorități naționale menționate de reclamant, și anume organele poliției de frontieră, serviciile sociale naționale, autoritățile școlare sau penale, nu se poate analiza nici ca o atingere adusă dreptului la respectarea vieții de familie a reclamantului. În ceea ce privește, în special, organele poliției de frontieră, Curtea ia act de faptul că nici un aspect arbitrar nu reiese din deciziile pronunțate de instanțele naționale în procedurile în daune-interese inițiate de reclamant împotriva Inspectoratului General al Poliției de Frontieră în 2006 (a se vedea supra, pct. 60-62) și în 2007 (a se vedea supra, pct. 68-69). De asemenea, Curtea evidențiază că deciziile au fost luate la încheierea procedurilor contradictorii în cursul cărora reclamantul, reprezentat de avocatul său, a putut prezenta observațiile și mijloacele pe care le-a considerat necesare, precum și argumente în sprijinul susținerilor sale.

181. Având în vedere toate considerentele de mai sus, Curtea stabilește că nu se poate considera că autoritățile române nu și-au îndeplinit obligațiile cu privire la dreptul la respectarea vieții de familie a reclamantului, drept garantat de art. 8 din convenție.

Prin urmare, Curtea concluzionează că acest articol nu a fost încălcat.

III. Cu privire la pretinsele încălcări ale art. 6 din convenție

182. Prin două scrisori primite de Curte la 2 septembrie 2008 și 15 iulie 2009, reclamantul se plânge și de încălcarea dreptului său la un proces echitabil într-un termen rezonabil, în sensul art. 6 § 1, al cărui pasaj relevant este formulat după cum urmează:

„Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil a cauzei sale [...] într-un termen rezonabil, de către o instanță [...], care va hotărî [...] asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil [...].”

183. Prin scrisoarea din 2 septembrie 2008, reclamantul susține că procedura în fața Tribunalului București, care s-a finalizat prin decizia din 20 martie 2008 privind caracterul deplasării copilului în Statele Unite în august 2007 și neînapoierea sa (supra, pct. 74-77) nu a fost desfășurată în mod echitabil și într-un termen rezonabil în sensul art. 6 § 1 din convenție. Prin scrisoarea din 15 iulie 2009, reclamantul denunță, în mod expres sau în esență, caracterul

inechitabil al procedurilor care s-au finalizat prin deciziile Înaltei Curți de Justiție și Casație din 19 februarie 2009 (supra, pct. 69), 31 martie 2009 și 3 aprilie 2009 (supra, pct. 88 și 90).

184. Guvernul consideră că nicio aparență de încălcare a dreptului reclamantului la un proces echitabil nu reiese din decizia din 20 martie 2008 care este amplu motivată. Guvernul nu a prezentat observații cu privire la pretinsul caracter excesiv al duratei procedurii sau la caracterul procedurilor finalizate în 2009.

185. Curtea observă că acest capăt de cerere este strâns legat de cel privind art. 8. Prin urmare, trebuie să analizăm în lumina circumstanțelor speței raportul între cele două dispoziții.

186. În primul rând, Curtea reamintește diferența de natură a intereselor protejate de art. 6 § 1 și 8. Astfel, art. 6 acordă o garanție procedurală, și anume „dreptul la o instanță”, care se va aplica „drepturilor și obligațiilor cu caracter civil” ale unui individ (*Golder împotriva Regatului Unit*, 21 februarie 1975, pct. 36, seria A nr. 18), în timp ce cerința procedurală inerentă art. 8 nu acoperă doar procedurile administrative și pe cele judiciare, ci este și conformă obiectivului mai larg care constă în a asigura respectarea riguroasă, printre altele, a vieții de familie (a se vedea, de exemplu, *B. împotriva Regatului Unit*, hotărârea din 8 iulie 1987, seria A nr. 121-B, p. 72-74 și 75, pct. 63-65 și 68).

187. Cu alte cuvinte, diferența dintre obiectivul vizat de garanțiile respective de la art. 6 § 1 și art. 8 poate, în funcție de circumstanțe, să justifice examinarea aceleiași serii de fapte din perspectiva unuia sau altuia dintre articole (a se vedea, *McMichael împotriva Regatului Unit*, 24 februarie 1995, pct. 91, seria A nr. 307-B; a se vedea, *a contrario*, *Golder*, citată anterior, p. 20-22, pct. 41-45, și *O. împotriva Regatului Unit*, hotărârea din 8 iulie 1987, seria A nr. 120-A, p. 28 și urm., pct. 65-67).

188. Totuși, în speță, trebuie să se constate că cele două aspecte invocate din perspectiva art. 6 § 1 din convenție, și anume durata procedurii în fața Tribunalului București și inechitatea procedurilor, dacă nu sunt identice în sine, trebuie considerate ca reprezentând însăși esența capătului de cerere întemeiat pe art. 8 (a se vedea, în acest sens, *Karadžić*, citată anterior, pct. 67, și *Sylvester*, citată anterior, pct. 73-77).

189. Prin urmare, Curtea consideră că aceste capete de cerere nu trebuie examinate separat din perspectiva art. 6 din convenție.

Pentru aceste motive, Curtea, în unanimitate,

1. *Hotărăște* că nu a fost încălcat art. 8 din convenție;
2. *Hotărăște* că nu este necesar să examineze capetele de cerere întemeiate pe art. 6 § 1 din convenție;

Redactată în limba franceză, apoi comunicată în scris, la 10 noiembrie 2009, în temeiul art. 77 § 2 și 3 din regulament.

Santiago Quesada
Grefier

Josep Casadevall
Președinte